

Den lyckliga byn

– Grannskapsgemenskap i ett småhusområde i huvudstadens kransregion

Staffan Småros

Helsingfors universitet

Statsvetenskapliga fakulteten

Sociologi

Pro gradu-avhandling

November 2015

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty
Statsvetenskapliga fakulteten

Laitos – Institution – Department
Institutionen för socialvetenskap

Tekijä – Författare – Author
Staffan Karl Mikael Småros

Työn nimi – Arbetets titel – Title
Den lyckliga byn – Grannskapsgemenskap i ett småhusområde i huvudstadens kransregion

Oppiaine – Läroämne – Subject
Sociologi

Työn laji – Arbetets art – Level
Pro gradu-avhandling

Aika – Datum – Month and year
November 2015

Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages
74

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Helsingforsregionen upplever en flyttrörelse som gynnar de yttre kranskommunerna. Det här bottnar i ett planläggningsparadigm som visat sig vara ogynnsam för regionens centrala delar. En betoning på socialt blandade höghusområden har gjort att främst Helsingfors inte lyckats locka barnfamiljer att stanna i regionen. De som har haft möjlighet har sökt sig ut till småhusområden i kranskommunerna. Det har också visat sig att invånarna i de här områdena trivs bättre än de som bor i mera höghusbetonade områden. Den främsta orsaken till det här har visat sig vara den sociala kontexten i småhusområdena, det vill säga sådana faktorer som grannskapsgemenskap, upplevd likhet med andra invånare och få upplevda sociala störningar. Den här avhandlingen har därför tittat närmare på vad som karaktäriserar grannskapsgemenskapen i ett småhusområde i huvudstadsregionens kranskommuner.

Sundsberg i Kyrkslätt är ett nybyggt område i Helsingforsregionens västra delar. Området började byggas i början på 2000-talet och har efter det sett en kraftig tillväxt. Eftersom det visat sig att många av de som flyttat till Kyrkslätt är barnfamiljer, gjordes antagandet att många av de som flyttade till Sundsberg låg i början på sin socioekonomiska bana. Det här öppnade upp för jämförande med studier av 60- och 70-talets betongförorter där en inledande stark gemenskap föll samman i och med att invånarna differentierades. Sundsberg uppvisar också en mild differentiering i och med att området växer.

Den här avhandlingen visar att invånarna i Sundsberg uppvisar en mera urban form av relation till andra invånare som verkar skapa en hållbarare och mera slittålig gemenskap. Invånarna i Sundsberg beskriver en lätt gemenskap där de kan själva välja hur och med vem de umgås. Kontakten till grannarna karaktäriseras av ett artigt reserverat förhållningssätt. Det har gjort att områdets tidiga relativt täta gemenskap utvecklats till mindre vänskretsar som blivit en del av vardagen på området.

Området karaktäriserar också av en stark kollektiv förmåga, som bygger på delade förväntningar om social kontroll. Den här möjliggör en trygghetskänsla på området som förstärker gemenskapen på området. En förutsättning för den här gemenskapen ligger dock i att området är någorlunda homogent.

Grannskapsgemenskapen i Sundsberg karaktäriseras därmed främst av att dess homogena miljö möjliggör en trygg gemenskap där invånarna kan selektivt välja hur och med vem de umgås. Det här verkar utgöra en hållbarare grund för umgänge än den som uppstod i 70-talets betongförort.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

Gemenskap, grannskap, Helsingforsregionen, kranskommuner, småhusboende, kollektiv förmåga

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	7
2. Teoretisk referensram och precisering av frågeställning	8
2.1 Gemenskap och grannskap	15
2.2 Den nordiska förorten	18
2.3 Vad hände i Kaukiala?	20
2.4 Bortom Kaukiala	26
2.5 Är Sundsberg likadant?	28
2.6 Precisering av frågeställning	30
4. Metod och material	32
4.1 Intervjun som forskningsmetod	32
4.2 Respondenter	33
4.3 Intervjutillfällena	36
4.4 Analys av materialet	38
5. Sundsberg	39
5.1 Invånarföreningen och klubbarna	40
5.2 De närmsta grannarna och bostadsbolaget	46
5.3 Barnfamiljen som gemensam nämnare	50
5.4 Utvecklingen	52
6. En hållbarare gemenskap?	56
6.1 Den fysiska dimensionen	60
6.2 Spelar differentieringen någon roll?	62
7. Sammanfattning och diskussion	65
8. Litteratur	70

1. Inledning

Helsingforsregionen har i många årtionden sett en kraftig tillväxt. Tusentals finländare flyttar varje år in från övriga Finland till Helsingfors och staden har många invandrare utifrån. Men det är inte bara i själva huvudstaden som tillväxten sker, utan en stor del spiller över till kommunerna runt omkring. Esbo, Grankulla och Vanda har hittills sett den största tillväxten, men en betydande del av tillväxten sker även i de så kallade kranskommunerna¹ ett steg längre ut från huvudstadskärnan. Där Helsingforsregionen ser sin tillväxt främst genom inflyttning och invandring till Helsingfors, växer kranskommunerna tack vare interna flyttrörelser från Helsingfors och den övriga huvudstadsregionen (Jaakola & Vaattovaara 2002, 114). År 2014 hade de här kommunerna ett gemensamt invånarantal på 313 866, vilket gör att de tillsammans utgör Finlands näst största kommun efter Helsingfors (Statistikcentralen). Trots områdets betydande storlek vet man i dag relativt litet om livet i de växande kranskommunerna. Den här pro gradu-avhandlingen undersöker grannskapsgemenskapen i ett nytt växande bostadsområde i en kranskommun, och ger därmed en viss insyn i det sociala livet i Helsingforsregionens utkanter. För forskningen har jag valt att granska bostadsområdet Sundsberg i östra Kyrkslätt.

Sundsberg är intressant av flera orsaker. Det finns en tydlig struktur i flyttrörelsen i huvudstadsregionen. Där huvudstaden visar en tydlig inflyttningstopp i ålderskategorin 20–24 år, så står den därpå följande åldersgruppen, 25–44-åringar, för den största utflyttningen. Den senare gruppen hör till de största inflyttarna i kranskommuner såsom Kyrkslätt, Sibbo, Nurmijärvi, Tusby och Vichtis (Broberg 2008, 37). En orsak till den här flyttrörelsen är bostadsstrukturen och -politiken i de olika kommunerna. På grund av olika plan- och bostadspolitiska lösningar finns det en stor variation i andelen småhus inom Helsingforsregionen². I till exempel Helsingfors utgör småhusen endast 12 procent av bostäderna medan det i Borgnäs rör sig om 90 procent (Laakso & co. 2005, 32). I

¹ Till kranskommunerna brukar räknas Borgnäs, Hyvinge, Kervo, Kyrkslätt, Mäntsälä, Nurmijärvi, Sibbo, Träskända, Tusby och Vichtis.

² Med Helsingforsregionen avses huvudstadsregionen (Helsingfors, Esbo, Grankulla och Vanda) och kranskommunerna.

Kyrkslätt är andelen 70 procent. Men det finns också en stor skillnad mellan vilken sorts bostäder som byggs. I Helsingfors är endast 15 procent av nyproduktionen småhus medan andelen i Esbo ligger på 41 procent. I till exempel Kyrkslätt och Sibbo byggs det nästan endast småhus (ibid., 33). Den höga koncentrationen av höghus i Esbo och Vanda kan ha bidragit till ett ökat tryck på de närliggande kranskommunerna där småhusboendet är dominerande, däribland Sundsberg.

Kranskommunerna tävlar också sinsemellan om inflyttare. Eftersom det inte finns någon övergripande planläggning på regionnivå som styr kranskommunernas tillväxt, har den enskilda kommunen stora möjligheter att påverka inflyttningen genom egen planläggning och tjänsteutbud. Ett begränsat regionalt tomtutbud gör att kommunerna genom sin bostads- och planläggningspolitik kan styra sin invånarstruktur (Lönnqvist 2002, 70). I och med att det visat sig att kranskommunerna från och med 90-talet har växt olika bra (Jaakola & Vaattovaara 2002, 114) tyder det på att kommunerna lyckas olika bra med sin planläggningspolitik.

Innan vi går vidare finns det ändå skäl att titta närmare på några bakgrundsfaktorer till att flyttrörelserna ser ut som de ser ut. Finland har snart i ett halvt sekel följt en stads- och planläggningspolitik som bygger på social mixning. Det här betyder att det varit starkt reglerat i planläggningen hurdana boendeformer som får byggas på ett område. Det måste finnas en viss mängd ägarbostäder, subventionerade aravabostäder och kommunala hyresbostäder. Det här ledde till en situation där Helsingfors i början av 90-talet hade många områden med hög socioekonomisk blandning. Vidare har det i motsats till städer som London och Paris lett till att socioekonomiskt sämre områden i Helsingfors inte koncentrerats till någon viss del i staden, utan i stället har det som ett mosaikmönster uppstått små fickor med områden med sämre socioekonomisk position. Det här är något som ur ett internationellt perspektiv är unikt för huvudstadsregionen. (Kortteinen & Vaattovaara, 1999; Kortteinen, Elovainio & Vaattovaara 2006)

I och med den ekonomiska recessionen på 90-talet började de här små fickorna växa, så att det uppstod nya så kallade sämre områden bredvid de gamla. Vidare började det också uppstå mera koncentrerad områden med sämre socioekonomisk position. Det finns en del olika förklaringsmodeller till varför det gick så här. Det kan till en del

förklaras med att byggnadsproduktionen rätt ensidigt bestod av stadens egen produktion av kommunala hyresbostäder under den här tiden, i och med att den ekonomiska krisen ledde till att de privata aktörerna drastiskt minskade på produktionen. Eftersom stadens produktion koncentrerade sig till de östra och norra delarna av Helsingfors, kan det i viss mån förklara varför det uppstod områden som klarade sig sämre i de här delarna av staden. En annan förklaringsmodell utgår från att om ett område blir för starkt karakteriserat som socioekonomiskt sämre, vilket skedde i och med recessionen, så kommer de som har möjlighet att rösta med fötterna och flytta bort. Det här i sin tur leder till att området placerar sig ännu sämre socioekonomiskt. Det har också visat sig att områden som hade hög arbetslöshet under den ekonomiska krisen också fortsätter att påverka invånarnas sysselsättningsmöjligheter negativt i viss mån. Invandringen ökade också markant under 90-talet. Många invandrare har placerats i områden med lägre socioekonomisk nivå dit det helt enkelt inte varit möjligt att få höginkomsttagare. Det här innebär att det uppstått områden som klarar sig dåligt socioekonomiskt och är etniskt diversifierade, vilka har svårt att klara sig i tävlan med områden inte bara inom huvudstaden utan hela i Helsingforsregionen. (Kortteinen & Vaattovaara 1999; Kauppinen, Kortteinen & Vaattovaara 2011; Vaattovaara 2011; Vaattovaara & Kortteinen 2003)

Det finns också andra orsaker till att vi ser tecken på en ökad diversifiering i Helsingforsregionen. Helsingfors har traditionellt varit en förvaltnings- och utbildningsstad, men det är något som kommit att förändras sedan 90-talets stora ekonomiska recession. Efter recession växte den så kallade informationssektorn fram som den primära motorn för Helsingfors ekonomiska tillväxt (Vaattovaara & Kortteinen 2003, 2135). Regionen växte under slutet av 90-talet och början av 2000-talet fram till att bli ett av Europas ledande centra för tillväxt inom informations- och kommunikationsteknologi (IKT) (ibid, 2129). Jobben inom IKT-branschen har placerat sig främst i huvudstadsregionens västra delar, det vill säga runt Tekniska högskolan och Nokias före detta huvudkontor (Kortteinen et.al 2005b, 480). Vidare har det också kommit fram att höginkomsttagare med hög utbildning föredrar att bo i regionens västra delar (ibid.).

Människors preferenser hur och var de vill bo spelar alltså en roll i hur flyttrörelserna formar Helsingforsregionen. En enkätundersökning om boendepreferenser gjord 2002 i huvudstadsregionen visade att 79 procent av de tillfrågade önskade bo i småhus, och hela 91 procent ville bo i ägandebostad (Kortteinen, Tuominen & Vaattovaara 2005, 122). Samma undersökning visade också att de flesta, oberoende av inkomst- eller utbildningsnivå, önskade att bostadsområdet ska vara lugnt och tryggt, och att det ska vara naturnära (ibid., 123–124). Undersökningen visade också att av de som bodde i områden som kategoriserades som lugna ämnade 80 procent av invånarna bo kvar, medan ungefär hälften av invånarna i områden som kategoriserades som oroliga ville eller ämnade flytta (ibid., 126). I undersökningen finns det också ett visst samband mellan att området upplevs som oroligt och en låg inkomstnivå på området, men en betydligt viktigare faktor är bostadsstrukturen. En höghusmiljö upplevs fyra till fem gånger oftare som orolig jämfört med en miljö dominerad av småhus (ibid., 127). Kortteinen et al. (2005a, 127) visar att det här finns en diskrepans mellan den byggda bostadsmiljön och den som invånarna skulle önska sig. Det vill säga att invånarna uppskattar naturnära och lugnt småhusboende, medan höghusområden förverkligar tät stadsbebyggelse. I och med att den socioekonomiska differentieringen ökat, spekulerar skribenterna att det i socialt mixade höghusområden uppstått sociala drag med vilka speciellt familjer inte trivs (ibid., 127). Det har också visat sig att de som önskar bo i ett småhusområde ser det som viktigt att de övriga invånarna är likadana som de, det vill säga att de önskar ett socialt homogent bostadsområde (Santavuori 2009, 52). Det här innebär att det lugn som ofta eftersöks i småhusområden också har en social dimension som bygger på att man främst vill stöta på människor som liknar en själv.

Är då livet i den småhusbetonade kranskommunen bättre? Jukka Tuominen (2014) har i sin pro gradu-avhandling gått igenom ett enkätmaterial från hela Helsingfors metropolområde (Borgnäs, Esbo, Grankulla, Helsingfors, Hyvinge, Kervo, Kyrkslätt, Mäntsälä, Nurmijärvi, Sibbo, Träskända, Tusby, Vanda och Vichtis) insamlat 2012. Tuominen fann att invånarna i kranskommunerna i genomsnitt var nöjdare med sitt boende jämfört med resten av regionen, och att det här främst kan förklaras med faktorer som beskriver bostadsområdets struktur och sociala kontext. Det vill säga de samma faktorer som kom fram i Kortteinen et al. (2005a) ovan. Tuominen (2014, 84)

fann att upplevt relativt missnöje med bostadsområdet var kopplat till faktorer som områdets låga socioekonomiska nivå, hyresboende, tätt höghusboende och dåliga sociala kontexter såsom sociala problem, störningar, upplevda olikheter med andra invånare och dåliga kontakter med grannarna. I motsats påverkade faktorer som grannskapsgemenskap, upplevd likhet med andra invånare, och få upplevda sociala problem, att man upplevde sig nöjdare med bostadsområdet. Det här oberoende av bostadstyp eller ägandeform (ibid., 86). Det här tyder på att det viktigaste med boendet i småhusringen inte nödvändigtvis är småhusen i sig utan att det innebär en boendemiljö utan sociala störningar.

Som nämnt så koncentrerade tillväxten av informationssektorn jobben till de västra delarna av huvudstadsregionen. Den första kranskommunen västerut efter huvudstadsregionen är Kyrkslätt. Inflyttare till Kyrkslätt har visat sig ha en relativt hög utbildnings- och inkomstnivå (Laakso & al. 2005, 13–19 & Jaakola & Vaattovaara 2002, 121). Merparten av inflyttarna till Kyrkslätt befinner sig i åldersgrupperna 0–4, 25–29 och 30–34 (Laakso & al. 2005, 12), det vill säga barnfamiljer. Utifrån det här kan man anta att inflyttarna åtminstone för tio år sedan var i början på sin socioekonomiska bana och att området därefter upplevt någon form av socioekonomisk tillväxt. Småhusområdet Sundsberg vid Kyrkslätt's östra gräns är ett område dit den här gruppen koncentrerat sig. Det är också ett område som kan antas ha en relativt hög medelinkomstnivå, eftersom invånare i nya småhusområden i Kyrkslätt har visat sig ha en högre medelinkomst än många andra kommuner i regionen (Jaakola & Vaattovaara 2002, 122).

Sundsberg är det första bostadsområdet väster om Esbo och kan därför ses konkurrera direkt om inflyttare med småhusområden i den östra grannen. Utbyggnaden av Sundsberg inleddes i början på 2000-talet och de första bostäderna på det nya området stod klara 2002. Området beräknas ha cirka 2 600 invånare när byggnadsprojektet är färdigt. Bostadsområdet marknadsförs i dag bland annat på byggnadsföretagets hemsidor som den ”lyckliga byn” (www.sundsberg.fi). I motsats till den allmänna trenden när det gäller nya bostadsområden så har största delen av invånarna kommit utifrån. 2005 hade 43 procent av invånarna i Sundsberg flyttat från Esbo och 21 procent flyttat från Helsingfors, medan andelen som flyttat från andra områden låg på 21

procent (Laakso & al. 2005, 33). Området har också en mycket aktiv invånarförening med över 1200 medlemmar som verkar för att öka trivselen för invånarna, och fungerar som en intresseorganisation för invånarna (www.sundsberg.net).

Sundsberg förs fram som ett område med en stark social gemenskap, vilket i viss mån går emot tidigare idéer om att invånarna i kransområdena har sina sociala nätverk på längre avstånd (jfr Kanninen & Bäcklund 2002, 245). Konceptet med stark social gemenskap i nybyggda områden med socioekonomisk tillväxt är inte heller något nytt. I Matti Kortteinsens bok *Lähiö* (1982) upplevde ett bostadsområde i Kaukiala³ i 60 till 70-talets Vanda en inledningsvis stark gemenskap som till en del växte fram på grund av att man behövde sina grannar. Bostadsmiljön var fattig, svår och i vissa fall hotande (ibid., 68), vilket fick invånarna, speciellt de som flyttat in från landsbygden, att vända sig till grannarna.

Katariina Pahkasalo och Marika Suoniemi analyserar i artikeln *Sundsberg – Yhteisöllisyyttä ja luonnonrauhaa* (2005) ett intervjumaterial från Sundsberg som tagits fram som en del av en stadsgeografikurs vid Helsingfors universitet. I Pahkasalo och Suoniemis analys framkommer det att bristen på kommersiella tjänster ses som en nackdel i Sundsberg. Över hälften av de intervjuade nämnde bristen på tjänster (ibid., 39). Sundsberg är också på samma sätt som Kaukiala ett bostadsområde där man främst bor medan arbetet sker på annan plats. Man kan utgå från att det finns vissa likheter i bakgrundsfaktorerna till de sociala gemenskaperna trots att det rör sig om olika tidsepoker.

I Kaukiala ledde social kontroll baserad på jämförelse och tävlan mellan familjerna, till att familjerna började göra medvetna försök till att försöka visa upp sig, skydda sig och differentiera sig (Kortteinen 1982, 250). Det här skapade en social dynamik som bröt sönder den sociala gemenskapen. Trots att det finns vissa likheter mellan Kaukiala och Sundsberg så finns det också en hel del olikheter. Medan man i Kaukiala bodde i våningshus och en stor del av gemenskapen cirklade runt bostadsområdets gemensamma innergård är Sundsberg ett småhusområde. Det här betyder till exempel

³ Namnet är anonymiserat.

att man trots tätt boende ändå har tillgång till egna utrymmen som en liten trädgård. Det är därför av intresse att se hur gemenskapen i Sundsberg påverkas av eventuell socioekonomisk differentiering.

Men det finns också mera nyligen utförda studier i Helsingforsregionen som visar på andra faktorer som kan binda ett grannskap samman på ett mera hållbart sätt än i Kaukiala. Johanna Rahunens (2015) pro gradu-avhandlingen visar till exempel hur föräldrarna i barnfamiljer i området Hortesmäki⁴ bygger upp kontakter med grannar för att det ur barnens synvinkel är det bästa.

1.1 Syfte

Att det går att dra vissa paralleller mellan 60- och 70-talets förorter och de som växer upp i dag gör det intressant att undersöka om de också går en liknande utveckling till mötes. Syftet med den här pro gradu-avhandlingen är därför att kvalitativt undersöka vad som karaktäriserar grannskapsgemenskapen i ett nytt bostadsområde i en tillväxtkommun i Helsingforsregionens kransområde. Sundsberg har valts eftersom det är ett växande område med en ung befolkning som också förs fram som ett område med stark social gemenskap. Det innebär att det finns vissa gemensamma nämnare som öppnar upp för en jämförelse med Kaukiala, men också med Hortesmäki.

I och med att det handlar om ett småhusområde som också kan ha antas ha en relativt homogen befolkningsstruktur, är Sundsberg också ett intressant område att studera utgående från diskussionen om hur människor i Helsingforsregionen helst vill bo och var de är mest nöjda.

Forskningsmaterialet består av sex antal intervjuer gjorda i januari och februari 2013 och i april 2015. Alla intervjuade har bott i Sundsbergs nybyggda bostadsområde i över fem år, och har därför haft en unik insyn i hur området utvecklats och förändrats.

⁴ Namnet är anonymiserat.

2. Teoretisk referensram och precisering av frågeställning

För att kunna närma oss grannskapsgemenskapen i Sundsberg måste vi först öppna upp vad grannskapsgemenskap egentligen innebär, och för att göra det måste vi reda ut vad gemenskap innebär i den stadssociologiska traditionen. Studier av det sociala livet i grannskap cirkulerar ofta kring begreppet *community*⁵. Eftersom studier av gemenskap ofta valt det enskilda grannskapet som forskningsobjekt har det funnit en tendens att slå ihop begreppen *community* och grannskap (Wellman & Leighton 1979, 363–364). Det här beror på att forskningsfältet ofta utgjort grannskapet, men det har också lett till att teorier och forskning om *community* är kraftigt påverkade av grannskapet som arena (ibid.). Det här blir mera uppenbart då man tittar på några av de inriktningar teorierna kring *community* eller gemenskap tagit genom åren. *Community* har gamla anor och diskursen kring begreppet har varierat genom historien. Den moderna diskursen har främst dominerats av den påstådda förlusten av gemenskap (Delanty 2003, 7; Putnam 2000, 19–24). Men förlusten av gemenskap i urbana samhällen är ingen ny diskussion, utan det har snarare varit ett av sociologins största teman det senaste århundradet. Däremellan har det också funnits tider då man sett den lokala gemenskapen som räddad (*community saved*) och sen vidare som frisatt (*community liberated*) från det rumsliga planet (Wellman & Leighton 1979, 367–368). I det här kapitlet går vi genom några av de centrala klassiska teorierna kring gemenskap i staden, för att sen gå vidare och ta närmare titt på studier av både tidiga och nutida grannskap i en amerikansk och nordisk kontext.

Till stadssociologins klassiker på området brukar räknas Ferdinand Tönnies (1855–1936) och hans begreppspar *Gemeinschaft* (gemenskap) och *Gesellschaft* (samhälle). *Gemeinschaft* och *Gesellschaft* är idealtyper som inte är direkt förekommande i samhället men de fungerar som referenspunkter om man vill beskriva den

⁵ *Community* har ingen bra motsvarighet på svenska. I engelskan används till exempel *community* och *neighbourhood* i vissa fall utbytbart. I det här fallet är gemenskap kanske den bästa översättningen, men den har inte samma kopplingar till grannskap som *community* har på engelska. *Community* kunde också översättas till samhälle, men med samhälle blir det genast frågan om större grupperingar än vad ett grannskap utgör. Till exempel diskussionen om att *community* och grannskap ofta slås ihop är inte möjlig på svenska, eftersom gemenskap och grannskap inte är två begrepp som kan slås ihop. I den här avhandlingen kommer jag dock främst att använda mig av gemenskap eller grannskapsgemenskap om det mera specifikt syftas på just grannskap. Om det är befogat, som i diskussionen ovan, använder jag mig av *community*.

moderniseringsprocess som förändrade samhällen i och med övergången från ett ruralt till ett urbant samhälle. Tönnies idéer används ofta för att beskriva skillnaderna mellan den förindustriella byn och den industriella staden, men de har också använts mera generellt för att beskriva skillnader mellan livet i småstaden och den stora staden. Gemeinschaft beskriver en social organisering där familjen är i fokus, individer umgås och jobbar nära med varandra och där alla jobb är beroenden av varandra. Det är ett begrepp som är präglad av det lokala, personliga kontakter och känslor. Att förenas är ett mål i sig. Gesellschaft eller samhälle beskriver i stället en verklighet där individer ofta har att göra med människor de inte känner och jobbar med arbeten som inte har någon direkt koppling med andra. Umgänge med andra människor blir här mer ett verktyg för att uppnå ett mål utanför umgänget. Enligt Tönnies leder en övergång från Gemeinschaft till Gesellschaft att sociala band försvagas och att känsla av samhörighet med gemenskapen förloras. (Gottdiener & Hutchison 2006, 44; Töttö 1996, 54; Veijola 2005, 95)

Många har byggt vidare på Tönnies begreppspär där ofta Gemeinschaft har romantiserats och Gesellschaft setts som något negativt. Men till exempel Georg Simmel (1858–1918), som också hör till de stora klassikerna inom den stadssociologiska traditionen, hittar också positiva sidor i Gesellschaft-samhället. Simmel skriver om de utmaningar som individen ställs för i den moderna storstaden, vars mångfacetterade ekonomiska och sociala liv erbjuder ett stort utbud av snabbt förändrade sinnesintryck som enligt honom kräver anpassning och överlevnadsstrategier för att hantera. I den traditionella landsortsbyn byggde individen en intim kontakt med andra människor baserat främst på en kontrollerande arbetsfördelning. Det här är inte möjligt i storstaden där det fanns ett överutbud av kontaktytor och den traditionella landsbygdens regelbundenhet saknades. Lönearbetet i den moderna staden hade frikopplat stadsinvånaren från det intima beroendeförhållande till andra individer som existerade på landsbygden. I stället ansåg Simmel att stadsbon var tvungen att använda sin intelligens, som enligt honom var den mest anpassningsbara av de inre resurserna och som därmed förhindrade att psyket överbelastades av alla sinnesintryck. För att handskas med all intryck kunde invånaren i storstaden också utveckla ett likgiltigt eller blasé förhållningssätt och filtrera ut allt det som inte var relevant för de egna behoven.

(Gottdiener & Hutchison 2006, 45–48; Noro 199, 124–128, Noro 1996, 239–240; Savage, Warde & Ward 2003, 122–126; Sennett 2012, 37–39; Simmel 2006, 27–68)

På det här sättet är också livet i storstaden ett kalkylerande liv. Simmel visade hur den formella kapitalistiska transaktionen också sträckte sig utanför Marxs fabriksväggar och genomsyrade alla transaktioner i samhället. Invånaren i storstaden gjorde dagligen anonyma transaktioner där varje handling måste rationellt övervägas i dess fördelar och nackdelar. Pengasamhället gjorde enligt Simmel att kvalitativ värden kunde mätas och omvandlas till kvantitativa värden. Det här var ett viktigt verktyg för att överleva i den kapitalistiska värden. På samma sätt kunde också invånarna i staden ha ett kalkylerat och reserverat förhållande till varandra. Alla kan inte umgås med alla i storstaden, så ett reserverat förhållningssätt är oundvikligt enligt Simmel. Men det här reserverade förhållningssättet och den distans mellan invånarna som den innebär, möjliggör också att en viss frihet uppstår för individen. Simmel ser det här som en positiv frihet, som möjliggör en frigörelse från det traditionella samhällets band. (Gottdiener & Hutchison 2006, 45–48; Noro 199, 124–128, Noro 1996, 239–240; Savage, Warde & Ward 2003, 122–126; Simmel 2006, 27–68)

Det moderna samhällets frihet förde också med sig nya sociala former. Simmel lyfter fram det sällskapliga umgänget som ett exempel på en sådan här social form. Han ser det sällskapliga umgänget som samhällets spelform som har klara regler. I det sällskapliga umgänget är det till exempel viktigt att deltagarnas finansiella och samhällsliga position stängs utanför interaktionen. Men också det personliga står utanför det sällskapliga umgängets sfär. Deltagarna tar avstånd från det allra personligaste, vilket gör takt och diskretion viktiga i det sällskapliga umgänget (Noro 1991, 47). Den sällskapliga gemenskapen är inget tungt bindande kollektiv, utan en lätt och fri gemenskap där individen förblir en individ (ibid., 48). Simmel förutsatte dock att umgänget bör ske inom samma sociala skikt för att den likställdhet som det sällskapliga umgänget innehåller ska uppnås. Det sociala umgänget bör också ha ett intressant innehåll. Diskussionen, som är det sällskapliga umgängets viktigaste verktyg, kan till exempel inte bestå av skvaller, utan den bör vara definitivt intressant, fängslande och betydande. (Noro 1991, 28–62; Noro 1996, 215–226)

Simmels tankegångar hade ett stor inflytande på den amerikanska sociologin och den så kallade Chicagoskolan. Louis Wirth fokuserad på hur staden som en rumslig miljö påverkade individens beteende. Där Simmel snarar jämförde den moderna stadens invånare med invånaren i den traditionella landsbygden som historiska termer, var Wirth ute efter att jämföra konkret staden med landsbygden. Han var intresserad av vad det var i staden som producerade det unika beteende som han kallade för det urbana sättet att leva eller urbana livsstilen. Genom att studera karaktärsdrag hos människor som bodde i staden och hur de levde sitt liv ville han ta reda på om det fanns en distinkt urban kultur. Trots att han drog många influenser från Simmel var han inte intresserad av hur de yttre strukturella influenser som det kapitalistiska systemet påverkade människornas beteende. I essän *Urbanism as a Way of Life* lyfter Wirth upp tre faktorer som han anser producerar den urbana livsstilen: en stor population, hög densitet och hög heterogenitet. Det här var faktorer som gick att mäta och hans teori kunde därför också potentiellt användas för att göra förutsägelser. Men problemet låg i hur den urbana livsstilen egentligen skulle definieras. (Gottdiener & Hutchison 2006, 49–51; Savage, Warde & Ward 2003, 107–120; Wirth 2002, 65–81)

I motsats till Simmel, som lyfte upp både positiva och negativa aspekter av livet i staden, valde Wirth att fokusera på hur den urbana livsstilen hade många drag av social oordning. Sekundära kontakter där kontakten mellan människor opersonliga och övergående, och ofta bundna till någon viss smal aspekt av den andres liv är enligt Wirth det normala i staden. På samma sätt förknippar människor sig inte heller med någon viss grupp, utan varje individ kan samtidigt höra till olika grupper som representerar olika segment av individens personlighet. Skiftet från primära till sekundära kontakter mellan människor och den anonymitet som det bidrog till var något som Wirth ansåg försvagande. Senare studier har inte hittat stöd för att det skulle finnas ett kausalt samband mellan stadens karaktärsdrag (population, densitet, heterogenitet) och en urban kultur. Kritiker av Wirths teorier har bland annat lyft fram hur han misstolkat städernas rumsliga determinism, städernas och landsbygdens typologier och den diversitet av kulturer som finns i städer (Engle Merry 2002, 115–116; Gans 1972a, Gottdiener & Hutchison 2006, 49–51; Wirth 2002, 65–81)

En av Wirths kritiker, den tyskfödde amerikanska sociologen Herbert Gans, inspirerades att revidera Wirths teorier i takt med de förändringar han såg i de amerikanska städerna och den framväxande förorten. Enligt Gans handlade Wirths essä inte om staden utan om det urbana industriella samhället. I stället för att jämföra staden med samtida rurala samhällen jämförde Wirth den moderna staden med gamla förindustriella samhällen, och tillskrev därigenom staden karaktärsdrag som inte var unika till staden utan snarare moderna samhällen. (Gans 1972a, 41–42)

Herbert Gans, som också hade en bakgrund som stadsplanerare, var en av de första sociologerna som mera specifikt tittade på områden utanför innerstaden. I slutet av 1950-talet och in på 1960-talet av följde han med uppbyggnaden av Willingboro Township i New Jersey, som var en så kallade Levittown uppbyggd av byggfirman Lewitt and Sons för krigsveteranerna och deras familjer. Lewitt and Sons bostadsområden gav i princip startskottet för massproduktionen av bostadsområden i den amerikanska förorten, och har setts som sinnebilder för den amerikanska vita medelklassförorten. Många av Gans tankar om förorten är baserade på hans observationer i Willingboro Township. (Gans 1972a, Gottdiener & Hutchison 2006, 112).

För Gans var förorten en miljö som uppvisade en annan sorts kontakter mellan människor än den anonymiserade urbanism som Wirth beskrev. I förorten är förhållandena mellan grannarna enligt Gans kvasi-primära, vilket han beskriver som en kontakt som är mer intim än en sekundär kontakt men mer reserverad än en primär kontakt (Gans 1972a, 48). Han beskriver också förorten som en miljö där det finns relativt få sekundära kontakter såsom Wirth (2002, 72) beskrev dem, det vill säga opersonliga, övergående och segmenterade. Till exempel kan den lokala butiksföreståndare vara en bekant eller till och med vän, så länge som det inte finns allt för stora skillnader i social status. Baserat på att invånarna i Levittown inte gått igenom några större förändringar i beteende när de flyttat ut till förorten menar Gans att kvasi-primära kontakter inte är något som är unikt för förorten utan också existerar i innerstaden. Förorten i sig producerar inga livsstilsförändringar, utan eventuella förändringar sker för att invånarna själva önskat det. Gans argumenterar därför att skillnaderna mellan stad och förort överdrivits, och att man snarare borde titta på

skillnaderna i termer av social klass och livscykel. Med de här glasögonen hävdar Gans att det kvasi-primära sättet att leva hör ihop med barnfamiljen i den övre arbetarklassen, medelklassen och i viss begränsad utsträckning överklassen. (Gans 1972a, 41–59)

I essän *Planning and Social Life: Friendship and Neighbor Relations* (1972b, 127–139) beskriver Gans hur den spatiala strukturen, i det här fallet närheten, och invånarnas homogenitet påverkar de kontakter som uppstår på ett område. Då nya invånare först flyttar till ett område är det främst närheten till de andra invånarna som får invånare i kontakt med varandra, distansen bör enligt Gans var tillräckligt nära för att invånare ska uppmuntras att omvandla visuell kontakt till social kontakt. I ett nytt område där alla är nya kommer de flesta att söka den här kontakten eftersom de alla är främlingar och så att säga pionjärer på området. Värt att notera är också att den spatiala aspekten spelar större roll för vissa grupper än andra, till exempel barn söker oftast sina lekkamrater från de närmsta husen enligt Gans observationer. (Gans 1972b, 127–139)

Efter den initiala kontakten spelar homogeniteten en allt större roll. Homogena grannar kan bli vänner medan mera heterogena grannar upprätthåller mera svala förhållanden och i värsta fall hamnar i konflikt. Men enligt Gans så utvecklar ofta heterogena grannar oskrivna regler om hur gårdarna ska skötas och vilka samtalsämnen som är lämpliga för att undvika konflikter. Gans diskuterar också vilka faktorer som egentligen påverkar om ett område är homogent eller heterogent. På basis av de studier han gjort i Levittown ser han delade värderingar när det gäller barnuppfostran, delade fritidsintressen, nivå av smak, generella kulturpreferenser och temperament som de viktigaste faktorerna som påverkar hur mycket invånarna anser sig ha gemensamt i nya förortsområden. Eftersom de här faktorerna påverkas till exempel av både inkomst och ålder, återkommer han till att ett livscykel- och klassperspektiv är viktigt då man tittar på de gemenskaper som uppstår i förorten. (Gans 1972b, 127–139)

Där Gans kanske främst kan ses som en representant för den räddade gemenskapen som nämndes i det här kapitlets inledning, så kan Mark Granovetter ses som en representant för den befriade gemenskapen. Det vill säga att gemenskapen inte behöver vara förlorad men den behöver inte heller vara begränsad till grannskapet (Wellman & Leighton 1979, 377). Granovetter (1973) argumenterade för att så kallade svaga sociala band har

en stor betydelse för att en hur grupper kan organisera sig. Granovetters tanke var att det finns starka och svaga band mellan människor. Styrkan av ett band utgörs av en kombination av den tid (som ges bandet), den emotionella intensitet, den intimitet (förtroende) och de ömsesidiga tjänster som karaktäriserar bandet (ibid., 1361). Enligt Granovetter utgör sällan starka band så kallade broar mellan olika grupper, utan det är främst de svaga bandens roll. Granovetter resonerar att ju fler så kallade broar i en grupp ju större är den sociala sammanhållningen i gruppen och ju bättre är den på att arbeta för ett gemensamt mål (ibid., 1376). Att studera bandens ursprung, styrka och innehålla kan därför enligt Granovetter ge en insikt i gruppens sociala dynamik.

Det finns också mera empiriskt stöd för att gemenskaper utanför grannskapet är av större betydelse, eller åtminstone för att grannskapets betydelse minskat. Avery M. Guest och Susan K. Wierzbicki (1999) granskade 22 år (1974–1996) av data från en enkätundersökning som årligen frågade amerikaner över 18 år om hur de umgicks med grannar och vänner. De fann att de sociala bandens betydelse i grannskapet kontinuerligt minskat, samtidigt som det fanns en svag uppgång i banden utanför grannskapet (ibid., 108–109). Det här ger ett visst stöd för den frigjorda gemenskapen. Trots det så visade det sig ändå att ännu år 1996 så var de sociala banden i grannskapet rätt starka jämfört med band utanför grannskapet (ibid.). De argumenterar därför att grannskapet ännu fortfarande utgör en viktigt arena för många, och att det inte finns stöd för den i många fall föreslagna förlorade gemenskapen (jfr Putnam 2000). Däremot tyder det på att det håller på att framträda en skiljelinje mellan amerikanerna där en del är så kallade ortsbor som fokuserar sitt umgänge till det lokala, medan andra är kosmopoliter som främst har kontakter utanför den lokala omgivningen (Guest & Wierzbicki 1999, 109). Författarna argumenterar för att det här tyder på en utveckling som går förbi de förlorade, räddade och frigjorde gemenskaperna, och är ett exempel på en medlande (mediate community) gemenskap. Det vill säga en gemenskap där invånarna upprätthåller band både i och utanför grannskapet (ibid.)

2.1 Gemenskap och grannskap

Eftersom den här studien främst fokuserar sig på vad som händer i ett visst bostadsområde, finns det först skäl att kort fundera på vad som egentligen utgör ett grannskap. Georg Galster (2001, 2112) definierar ett grannskap enligt följande:

"Grannskapet är ett knippe spatialt baserade attribut associerade med bostadskluster, ibland också i samband med annan markanvändning."
(ibid., min översättning)

Han fortsätta med att räkna upp bland annat attribut som bostädernas strukturella drag, infrastrukturella drag, demografiska drag, politiska drag, social-interaktiva drag och så vidare. Det gemensamma för alla de här attributen är att de är spatialt bundna, det vill säga de kan endast mätas efter att en plats specificerats (ibid., 2113). Han ser ändå det här i en bredare bemärkelse än den rent geografiska. Till exempel attribut associerade med individen är inte geografiska, utan de här applicerar sina kollektiva attribut på utrymmet endast genom aggregering (etnicitet, inkomst, livscykel) (ibid.). I och med att de här attributen kan variera stort mellan olika grannskap är det enligt Galster (ibid.) underförstått att grannskap, utgående från det attributpaket de förkroppsligar, kan kategoriseras enligt typ och/eller kvalitet. För den här avhandlingen kommer det inte vara möjligt eller ändamålsenligt att gå in på vilka attribut som exakt kategoriserar Sundsberg, men jag tycker ändå att Galsters har producerat en definition av grannskapet som vi kan ha i åtanke när vi går vidare.

Som vi redan konstaterat så har grannskapets roll i människors liv förändrats. Ray Forrest och Ade Kearns (2001, 2130) går vidare på det här temat. De menar att grannskapet har gått från att vara att vara en förlängning av hemmet där man skötte byktvätt och handlade, till att ha fått en allt viktigare roll för nöje och fritid (ibid.). Grannskapet kan snarare bli en förlängning av hemmet i social syften och därav också en viktig del i bildandet av identitet. Det blir en del av ställningstagandet om vem vi är (ibid.). Vidare hävdar de att om grannskapet säger någonting om vem vi är så bidrar det också indirekt till vår egen uppfattning av vårt välmående och sociala värde (ibid.). Forrest och Kearns bygger här vidare på Guest och Wierzbickis tankar om den

medlande gemenskapen där grannskapet fortsätter att spela en viktig roll för individen, men det är arena av många andra.

Det finns också en del som tyder på att här skapar ett mera välmående grannskap. En allt för stark identifiering med det egna grannskapet kan till exempel skapa problem när området förändras eller om det plötsligt flyttar in många nya invånare. Norbert Elias undersökte redan på 60-talet vad som händer i en sådan här situation då han tillsammans med John L. Scotson undersökte de processer som formar maktförhållanden i ett område i förändring. Winston Parva⁶ var en förort som uppstod i slutet på 50-talet i de yttre kanterna av en stor industristad i England. Invånarna bodde i tre så kallade zoner. Zon 1 var ett medelklass bostadsområde, medan zon 2 och zon 3 främst var arbetarklassområden. Människorna i zon 2 och zon 3 hade i närmast likadana yrken och var i övrigt socioekonomiskt närstående varandra. I motsats till vad man kanske skulle kunna tro så ansåg sig inte zon 2 och zon 3 ha något gemensamt, utan det fanns en stark social barriär mellan de två områdena. Både invånarna i zon 1 och zon 2 ansåg att människorna i zon 3 hade betydligt lägre social status än dem själva, vilket också var något som människorna i zon 3 verkade bittert acceptera. Den närmsta förklaringen låg i att zon 2 var ett gammalt område som funnits där länge medan zon 3 var ett nytt område som höll på att växa fram. (Elias 1994, 1–2)

Elias visar hur den gamla etablerade gruppen i zon 2 slöt ihop sig och stigmatiserade utböljarna. Den etablerade gruppens maktövertag över den nya baserade sig på en tät sammanhållning mellan familjer som känt varandra i två eller tre generationer. Elias lyfter fram att när det gäller maktförhållanden mellan grupper så spelar graden av sammanhållning en betydande roll i att en grupp har mer makt än en annan. Sammanhållningen och det faktum att den etablerade gruppen var integrerade i området möjliggjorde för dem att reservera sociala positioner med en hög maktpotential, genom vilka sammanhållningen och integrationen ytterligare stärktes. Den etablerade gruppen byggde sin självbild baserad på dess mest normsättande individer, de bästa exemplen i gruppen, medan den utomstående gruppen stämplades på basis av dess mest avvikande individer. (Elias 1994, xv–xxii)

⁶ Ortsnamnet anonymiserat.

Orsaken till att den etablerade gruppen ville ta avstånd till de nya, var enligt Elias att de såg dem som ett hot mot den livsstil de byggt upp. Det här trots att nykomlingarna inte kulturellt eller socioekonomiskt avvek från dem i någon större grad. Den etablerade gruppen hade byggt upp en känsla av position som var bundet till livet på området och dess traditioner. För att skydda sig mot de utomstående, som de såg som ett hot mot den här positionen och de normer som den vara baserad på, slöt den sig därför och stigmatiserade de utomstående som i princip sågs som anomiska eller normlösa. Eftersom den utomstående gruppen inte hade haft möjlighet att bygga upp samma sorts sammanhållning kunde de inte slå ihop sig och försvara sig. (ibid. xxii-lii)

Den etablerade gruppen i zon 2 i Elias Winston Parva kännetecknades av att de hade starka och täta familje- och grannskapsband (ibid., 44). Men samtidigt verkade det finnas en avsaknad av de svaga band som Granovetter (1973) argumenterade för. Det finns också andra exempel med liknande resultat. Stafford et al. (2003) fann att starka familjeband i ett område korrelerade negativt med tolerans och respekt. Också Robert Sampson (2012, 149–178) är kritisk till de starka bandens roll och dess positiva effekter på ett område. Han argumenterar att människor hellre vill känna tillit till sina grannar än att vara vänner med dem, och att ett områdes kollektiva förmåga har en större roll i att skapa ett fungerande grannskap. Termen kollektiv förmåga kopplar i hop social sammanhållning med delade förväntningar på kontroll. Teorin bygger på tanken att när invånarna har upprepade interaktioner med varandra, observerar upprepade interaktioner och känner till potentiella interaktioner, så uppstår det delade normer som är starkare än starka band mellan vänner. Det här innebär enligt Sampson att man kan känna tillit och ha delade förväntningar med sina grannar utan att behöva vara vänner med dem. Sampsons forskningsresultat tyder helt konkret på att en högre kollektiv förmåga ofta kan förutspå att område har lägre kriminalitet. Men man bör också komma ihåg att två viktiga komponenter till den kollektiva förmågan är områdets socioekonomiska historia och dess historia med våld. (ibid.)

Det intressanta är den kollektiva förmågan utgör en form av gemenskap. Det här blir tydligt om man vänder på det hela och tittar på ett tryggt område där invånarna inte behöver ta något som helst ansvar för tryggheten. Georjeanna Wilson-Doenges (2000) undersökte hur gemenskapen i så kallade grindsamhällen skiljer sig från gemenskapen i

öppna grannskap. Hon fann att grinden gjorde att människor i förmögna områden upplevde hög trygghet, men i och med att de inte måste ta ett gemensamt ansvar för den upplevde de också mindre gemenskap med varandra (ibid., 607–608).

Det här leder oss in på det som redan kom fram tidigare när vi tittade på Gans (1972b) studier i Levittown. Det vill säga hur den fysiska miljön påverkar det sociala umgänget i ett grannskap. Oddvar Skævland och Tommy Gärling (1997) gjorde en undersökning i Bergen i Norge sommaren 1992 för att försöka få en bättre bild av just det här. De undersökte bland annat faktorer som semiprivat utrymme (trädgårdar, verandor), visuellt utseende (huset och omgivningen), övervakning (möjligheten att se vad som händer utanför huset) och öppet utrymme (hur mycket både offentligt och semiprivat öppet utrymme det fanns). Det visade sig att hur mycket utrymme, både objektivt och upplevt, det fanns var en av de viktigaste faktorerna för kontakter mellan grannarna (ibid., 191). Vidare visade det sig att områdets täthet negativt påverkade det sociala umgänget (ibid., 194). Det här överensstämmer med det som för Helsingfors del presenterades i inledning om att tätt höghusboende inte verkar presenterar en gynnsam miljö för socialt umgänge. Vi ska återkomma till de fysiska aspekterna av bostadsområdet lite längre fram då vi tittar närmare på Johanna Rahunens (2015) studie av Hortesmäki och Kimmo Englunds (2014) studie av Månsas.

2.2 Den nordiska förorten

I en nordisk kontext finns det några exempel på tidigare studier utöver Kortteins (1982). Den svenska etnologen Åke Daun utförde till exempel i *Förortsliv* (1974) en etnologisk studie av området Vårberg i Stockholm. Cecilia Hennings och Mats Liebergs (1996) nätverksanalys i ett bostadsområde i Linköping är ett annat exempel. Här följer en kort redogörelse över de studierna. Efter det går vi närmare in på hur kvartersgemenskapen utvecklades i Kortteins studie av Kaukiala.

I Åke Dauns studie *Förortsliv* (1974) intervjuades boende i Vårberg bland annat om deras kontakter med grannarna. Det framkom i studien att yrke och ställning i samhället hade en viktig betydelse för närheten i grannkontakter. (ibid., 157). Många av de

intervjuade ansåg att olikheter i social ställning var en begränsande faktor för social kontakt med grannen.

I Vårberg fanns både hyreshus och radhus, och Daun fann skillnader i hur man umgicks med grannarna i de olika bostadsformerna. Till exempel fanns det en starkare sammanhållning mellan grannarna i radhusen, något som Daun tillskriver att fler hade överensstämmande yrken jämfört med de mera blandade hyreshusen (ibid., 160). Radhusboendets fysiska arrangemang med till exempel trädgårdar och där tillhörande utomhussysslor bidrog till en öppnare form av social kontakt mellan grannarna. Men den här öppna sociala kontakten hade också sina negativa sidor. Invånarna i Vårberg var rädda för skvaller, och det sågs som något negativt som kom med närmare grannkontakter. Skvallret fungerade som ett underlag för social klassificering mellan grannarna i området (ibid., 164) Samtidigt som den här klassificeringen begränsade vem man umgicks med.

Det fanns också en tydlig skillnad mellan könen och huruvida kvinnorna förvärvsarbetade eller inte. De flesta grannkontakterna i Dauns studie förekom mellan hemmafruar med barn (ibid., 169) Men dessa gick nödvändigtvis inte vidare till att bli kontakter mellan familjerna, vilket enligt Daun kan hänga ihop med att småbarn inte utgjorde ett kontaktled för männen på samma sätt som för kvinnorna (ibid., 170). Däremot fyllde radhusföreningarna på området den här funktionen. Daun såg föreningarna som en modern version av de samarbetsrelationer som fanns i gamla bondesamhällen (Daun 1974, 176). Föreningarna användes inte bara för samarbete kring gårdsskötseln, utan de samlade också invånarna kring mer informella sammanhang som gårdsfester och annat kollektivt handlande. Liknande beteende märktes också i de lokala hyresgästföreningarna (ibid., 177). Ur Sundsbergs perspektiv är det här intressant i och med att området har en relativt aktiv invånarförening, som ordnar olika former av evenemang på området.

Cecilia Henning och Mats Lieberg (1996) gjorde en jämförande nätverksanalys i det svenska bostadsområdet Lambohov i Linköping åren 1983 och 1993. De ville få reda på de sociala kontakternas roll för människorna i grannskapet. Baserat på Mark Granovetters (1973) teorier om starka och svaga band (strong and weak ties) fokuserar

Henning och Lieberg på de svaga bandens roll mellan grannarna i området. Enligt dem är grannskapet bara är en arena av många andra för medelklassen och människor tenderar att ha mera starka band utanför grannskapet. De svaga banden hade därmed en viktig roll i bostadsområdet. Invånarna rapporterade att kontakterna via svaga band innebar "en hemmakänsla", "säkerhet" och "praktiskt och socialt stöd" (1996, 22).

Precis som i Dauns studie så förekom det skillnader baserat på vad invånarna gjorde i yrkeslivet. Till exempel för tjänstemännen var grannskapet endast en arena tillsammans med familj, kollegor och andra nära vänner, medan det lokala utgjorde en viktigare arena för arbetaren (ibid.). Gemensamt för båda var att den vanligaste kontakten med grannarna skedde via fritidsaktiviteter. Henning och Liebergs studie är därmed i linje med de resultat som Guest & Wierzbicki (1999) fick om att grannskapet fortfarande utgör en viktig arena, men inte den enda, för invånarna. Samt att det finns skillnader mellan olika grupper hur viktigt det lokala uppfattas.

2.3 Vad hände i Kaukiala?

I finsk kontext är Matti Kortteins Lähiö (1982) en av de mest kända studierna av ett grannskap. Kortteinen granskade förändringen av livsstil hos de stora mängderna av människor som flyttade in från landsbygden till de problematiserade betongförorter som växte upp runt Helsingfors på 60- och 70-talet. Som tidigare nämnt så fokuserade han närmare på ett bostadskvarter och dess innergård i området Kaukiala i Vanda.

Kortteinen definierade fyra steg som det sociala livet i kvarteret genomgick (ibid., 62). Första skedet gick ut på att inflyttarna bekantade sig med området och var aktiva. Det är under det här skedet som grannskapet växte fram. I kvarteret i Kaukiala uppstod det till exempel snabbt grannskapsaktivism som tog sig uttryck i olika gårdsaktivitet och fester. Dessa blev snabbt återkommande program. I det stora hela genomsyras skedet av en genuin vilja att lära känna sina grannar. Enligt Kortteinen uppstod den här gemenskapen på grund av den gemensamt upplevda tomheten i Kaukiala, som invånarna grannskapet försökte fylla i enlighet med sina egna kulturella värderingar (Kortteinen 1982, 71).

I nästa skede befästs de sociala formerna för området. Under det här skedet växer olika nätverk och gemenskaper fram. I Kaukialas fall tog det här sig uttryck i en

differentiering mellan män och kvinnors nätverk baserat på traditionellt patriarkaliska koder (ibid., 72). Här kan man dra vissa paralleller till Dauns studier där också kvinnornas roll som mödrar spelade in i granngemenskapen. I Kaukiala var det hemmafruarna som flyttat in från landsbygden som stod för gemenskapen. Den viktigaste gemenskapen var centrerad kring skötseln av barnen runt sandlådan, vilket var ett område som enligt normen hörde till kvinnornas ansvarsområden. Kvinnornas vardag cirkulerade runt barnen, hemarbetet, familjelivet och så kallade småsaker på gården (ibid., 75). Det här var saker som var svåra att diskutera med den egna mannen, vilket gjorde att grannfruarna fick en större betydelse.

Gemenskapen med grannfruarna var unga inga omständigheter problemfri. Grannförhållanden präglades av nyfikenhet och jämföranden kombinerat med en stark social kontroll. För att skydda sitt eget privatliv var kvinnorna tvungna att vara försiktiga och att uppträda på ett visst sätt. Kvinnorna strävade efter att vinna vänner, men den öppenhet som krävdes för det var svår att kombinera den försiktighet och uppträdande som krävdes för att skydda privatlivet (ibid., 77). Runt sandlådan uppstod klara sociala förhållningsregler för vad som var tillåtet att säga och inte. Efter att ett vänskapsförhållande hade uppstått kunde kvinnorna bjuda in varandra på kaffe där helt andra förhållningsregler gällde och skvaller var förekommande. Kortteinen (1982, 80) konstaterade att de moraliska principerna differentierade sig mellan det offentliga och det privata. Den offentliga moralen krävde att privatlivet respekterades och att alla var sinsemellan vänliga med varandra, medan reglerna mellan nära vänner tillät att man talade illa om andras privatliv.

I det tredje skedet börjar olika hushåll differentiera sig och klara sig olika bra. Ursprungligen byggde gemenskapen till en viss del på tanken om att alla sitter i samma båt. Det var inte i linje med områdets värderingar att skryta utan i stället var normen att man skulle sticka ut så lite som möjligt. Ju mera medelsvensson man var desto bättre. (ibid., 88) Det här ledde till konflikter när familjer började klara sig olika bra från det som var normen. Till exempel bröts reglerna för acceptabla samtalsämnen upp runt sandlådegemenskapen när det ekonomiska läget blev lättare för en del familjer. De som klarade sig bättre började berömma den egna familjen, vilket togs emot negativt av dem som inte klarade sig lika bra. Det här ledde till att skiljelinjer i det sakta uppstod där de

som upplevde sig mindre värda blev nedslagna och drog sig undan (Kortteinen 1982, 94).

Enligt Kortteinen uppstod det i det här skedet en tredelad statusordning (ibid.) baserad på hur man förhöll sig till de socioekonomiska skillnaderna i grannskapet. Arbetarna delade upp grannskapet i "vanliga människor" och i "de som försöker vara lite bättre. (ibid., 95) Den första gruppen syftade på dem själva och den senare gruppen syftade på den nya medelklassen som flyttat in från landsbygden. Den så kallade gamla medelklassen, med rötterna i städerna, delade upp grannskapet människor som det går bättre för och i medelklassen från landsbygden som bland annat kallades för "köttbullsfolket". Den gamla medelklassen kunde inte särskilja sig från den nya ekonomiskt, utan försökte göra det genom andra markörer såsom livsstil och smak. Den nya medelklassen från landsbygden, som utgjorde den tredje gruppen, förnekade att det fanns hierarkier i grannskapet och menade att alla var vanliga (ibid., 96). De övriga grupperna var tvungna att definiera sig gentemot den nya medelklassen eftersom den genom grannskapsnätverken övervakade hela kvarterets liv (ibid., 107).

I det fjärde och sista skedet har den nya medelklassen börjat klara sig bättre. De som klättrar socioekonomiskt gör det i en allt större takt och skillnaderna mellan invånarna ökar. Det här leder till att invånarna börjar bygga egna familjecentrerade sociala nätverk och de nätverken baserade på grannskap faller sönder (ibid.). Den gemenskap som fanns bland inflyttarna är nu ett minne bort. En underliggande faktor till sönderfallet var enligt Kortteinen att den inledande gemenskapen byggde på kulturella former utan ekonomiska grunder, men sen när familjerna differentierades ekonomiskt så bröts de kulturella handlingsmönstren (ibid.).

Den sociala förändringen i Kaukiala ledde till att nya sociala strukturer befästes. Kortteinen identifierade tre strukturer som präglade invånarnas liv efter att de hade bott på området i några år. För det första hade familjerna valt att leva mycket familjecentrerat (Kortteinen 1982, 233). Det fanns tre primära orsaker till familjecentrering. Dels så levde de unga barnfamiljerna i ett sådant livsskede som krävde en större fokusering på hemma livet, dels så gjorde den fattiga bostadsmiljön att det var svårt att hitta livsinnehåll utanför hemmet, och dels så var familjecentreringen en

del av de kulturella förändringar som hade brutit upp de sociala nätverken mellan familjerna i kvarteret. Kortteinen (ibid.) lyfter fram hur patriarkatets kris både genom de problem den medförde och genom lösningarna till problemen ledde till en ökad familjecentrering.

Patriarkatets kris hade sin grund i den förändring i arbetsfördelning mellan man och kvinna som skiftet från bondesamhällets produktionsförhållanden till lönearbete innebar. Försök att anpassa traditionella värderingar från bondesamhället med en situation där mannen nu var en lönearbetare och kvinnan var en hemmafru ledde till en ny familjesituation där den patriarkala ordningen tillspetsades och kvinnans position försvagades och hon blev mera beroende av mannen (ibid., 234). Det här ledde först till att hemmafruarna sökte sällskap sinsemellan, men på ett längre perspektiv slutade det med att de också blev lönearbetare.

I och med att hemmafruarna blev lönearbetare gick patriarkatets kris in i dess andra skede där fruarna tvingas bära en dubbel arbetsbörda med både hemmet och det egna arbetet som ansvarsområde. Då fruarnas liv tog karaktären av en enda lång arbetsbörda blev å sin sida mannens position och betydelse i familjeenheten allt mera ifrågasatt. Det här kunde leda till tendenser till klädd eller öppen matriarkat där familjens maktutövning mer började motsvara familjens egentliga interna arbetsfördelning (Kortteinen 1982, 235). Det tredje skedet av patriarkatets kris uppstod då männen försvarade sig mot den matriarkaliska ordningen på liknande sätt som kvinnorna gjorde när de begav sig ut i lönearbetet.

Männen hade åtminstone två valmöjligheter till försvar. Den första innebar att männen så att säga mjuknade för att vinna åt sig en oumbärlig och nödvändig position i familjens arbetsfördelning (ibid.). Den andra valmöjligheten innebär att mannen genom bättre personliga prestationer och genom familjekoppling baserad på abstrakt samhälleligt arbete, det vill säga pengar, förnyar den patriarkaliska ordningen till en position där den inte har några produktionsbaserade motiveringar (ibid.). I Kortteinens (1982, 230) intervjuer framkom till exempel en familj där mannen ansåg att så länge som han kan arbeta tillräckligt för att frun inte behöver ett lönearbete tänker han inte

heller hjälpa till i hemmet. Å andra sidan om han så att säga skulle misslyckas och bli tvungen att be frun söka jobb, så skulle han också ta del av hemarbetet.

Kontentan är att familjesituationerna som uppstod i och med den patriarkaliska ordningens kris innebar att de sociala nätverken på bostadsområdet bröts ned. Om frun bär en dubbel arbetsbörda har hon inte tidsresurser för att också upprätthålla sociala nätverk. Men också männens försvarsmekanismer, det vill säga förmjukningen eller en starkare fokusering på det egna arbetet, förstärker ett familjecentrerat leverne på bostadsområdet. (Kortteinen 1982, 239)

Kortteinen identifierade som sagt förutom familjecentrering också två andra strukturer som präglade invånarnas liv. Eftersom invånarna levde en familjecentrerad livsstil innebar det också att de problem som var kopplade till bostadsområdet och till de kulturella förändringarna förblev privata problem för varje familjeenhet att själv lösa på bästa möjliga sätt. Det här ledde till att det skapades former av privat tillfredsställelse som främjade jämförande mellan familjer, och därigenom förhindrade att familjernas inre privata problem utbröt i offentligt missnöje (ibid., 239–240). Kortteinen definierade den här privata tillfredsställelsen med begreppet relativ fördel och sammanfattade begreppet enligt följande:

*Om A har någonting och A jämför sig med B som saknar detta någonting.
Då upplever sig A ha en relativ fördel jämfört med B.*

(Kortteinen 1982, 245 egen övers.):

Den relativa fördelen bygger på att referenspunkten väljs från en livssituation som är under den egna. Genom att jämföra sig med någon i position under en själv uppstår en möjlighet att undvika de skuldkänslor som jämförelse med någon i en position högre än en själv skulle kunna leda till – det vill säga relativ deprivation. (ibid., 246) Kortteinen beskriver en situation där trots att misslyckanden leder till att själva grunderna för tillfredsställelse avtar, så bevaras känslorna av tillfredsställelse eftersom de egna förhoppningarna, målen och referenspunkterna justerats nedåt. Det vill säga om referenspunkten alltid är någon som har det sämre, så krävs det mindre för att man själv skall vara nöjd.

Kvarterets halvoffentliga områden möjliggjorde en stark social kontroll av de andra invånarnas privatliv. I och med att området började differentiera sig antog den sociala kontrollen allt mera en karaktär av inbördes tävlan och jämförelse. Ju större roll den relativa fördelen spelade i ens eget välbefinnande, ju större roll hade den här jämförelsen för välbefinnandet. (Kortteinen 1982, 248) När familjerna i kvarteret inte var beroende av varandra på basen av arbetsfördelning och när kvarteret var kulturellt mycket heterogent, ledde den här sortens jämförelser, och de misstankar och ryktesspridning som hörde därtill, till att de vänskapsband som inledningsvis byggts upp släts sönder (ibid., 249). Det här skapade den miljö, som tidigare nämnts, där den sociala kontrollen baserad på jämförelse och tävlan mellan familjerna ledde till medvetna försöka att visa upp sig, skydda sig och differentiera sig (ibid., 250).

I den här miljön uppstod den tredje strukturen som styrde invånarnas sociala liv, det vill säga den negativa solidariteten. Kortteinen (1982, 251) bygger på Emile Durkheim (1964, 111–119) och definierar den negativa solidariteten som de sociala normer som fanns kvar efter att nätverken hade brutits ned. De här sociala normerna kontrollerade och förhindrade jämförande baserad på den relativa fördelen. Normerna byggde på att privatlivet skall skyddas, det vill säga man fick inte blanda sig med andras privatliv. Vidare innebar det också att alla hade en rätt till ett privatliv, vilket betydde att alla hade en skyldighet att erkänna den här rätten. De sociala normerna tryggade den enskildas rättigheter och förutsatte solidariska beteendemönster baserade på förbehållsamhet och likgiltighet, det vill säga negativt solidariska beteendemönster (ibid., 252). Det här innebar alltså att normen var att man inte skulle blanda sig i sina grannars beteende, och vidare var det också möjligt att man blev sanktionerad om man bröt mot normen.

Familjecentreringen, den relativa fördelen och den negativa solidariteten var de sociala strukturer som präglade livet i Klaukiala några år efter att invånarna flyttat in. De tre strukturerna byggde på och kompletterade varandra, och formade därigenom en strukturhelhet som begränsade invånarnas liv i bostadsområdet till att vara mycket privat (Kortteinen 1982, 254).

2.4 Bortom Kaukiala

Där det sociala livet i Kortteins Kaukiala var ett exempel på en social gemenskap som hade svaga förutsättningar lyfter Johanna Rahunen (2015) i sin pro gradu-avhandling en mera hållbar form av social gemenskap mellan grannar. Rahunen intervjuade invånare i småhusområdet Hortesmäki i huvudstadsregionen år 2013. Hortesmäki var likt Kaukiala ett höghusbetonat bostadsområde som byggdes upp mellan 1960 och 1980, men efter vågen av höghus har området kompletterats med småhus främst under 2000-talet. Rahunen fokuserar på bostadsbolaget Mäkipiha som består av radhusmässiga hus organiserade som ett slutet kvarter med bland annat lekplats i den inre cirkeln. Det handlar om lågt och tätt boende, som inte märkbart skiljer sig från det man kan hitta i Sundsberg.

Rahunen identifierar i sin forskning hur invånarna i Hortesmäki förhåller sig till hemmet, den lokala förankringen, familjen och vardagen genom ett barnorienterat perspektiv som hon kallar för vardagens barnorienterade ontologi (ibid., 41). Den sociala gemenskapen i Hortesmäki har inte uppstått för att kompensera för brister i bostadsområdet eller brister i den kommunala servicen. Rahunen identifierar i stället ett socialt liv som är begränsat till ett visst livsskede och till en viss vardaglig rytm. Det sociala livet är en del av det medelklassens föräldraskap och en god barndom för barnen, och därigenom också en del av den reproduktion av de här betydelserna som den barnorienterade ontologin innebär.

Jämfört med Kortteins (1982) Kaukiala så uppstår det sociala livet i Hortesmäki enligt en annan logik som också enligt Rahunen (2015, 81) skapar en hållbarare social gemenskap. Det sociala livet i Kaukiala uppstod under ett samhälleligt brytningsskede närmast som ett sätt att handskas med den förändring som skede i och med flytt från landsbygd till stad och den gemensamt upplevda tomhet som bostadsområdet bjöd på, där man försökt bygga nära vänskapsförhållanden. I Hortesmäki har däremot invånarna inget behov av att skapa nära och intima vänskapsförhållande med grannarna, utan sociala band skapas för att trygga barnens sociala kontakter och välbefinnande. Det vill säga invånarna i Hortesmäki skapar kontakter med grannarna eftersom det anses var gott föräldraskap och ska trygga en god barndom för barnen.

Det här innebär att invånarna i Hortesmäki kan bygga sociala kontakter på helt andra principer än de som uppstod i Kaukiala. Invånarna i Hortesmäki lever en rätt familjecentrerad och normstyrd tillvaro, men eftersom man undviker de täta och intima kontakterna med grannarna som i Kaukiala ledde till stark social kontroll undviker man också de konflikter som ledde till att områdets sociala gemenskap föll samman. I stället väljer man i Hortesmäki mera selektivt vem man umgås med och också på ett mindre direkt sätt för att undvika konflikter och trygga barnens bästa.

De sociala normerna i Hortesmäki kräver att man respekterar varandras privatliv, men samtidigt är man beroende av varandra för att trygga de värderingar för gott föräldraskap som medelklassfamiljen bär på. Banden mellan barn och förälder fungerade som en möjliggörare för gemenskapen på området. Gemenskapen uppstår genom en selektiv process där de betydelser som barnet gett området, såsom till exempel kompisar, trygghet och autonomi, är det centrala (ibid., 79). Det här speglar i viss mån Gans (1972b) observationer om att delade värderingar kring till exempel barnuppfostran är viktiga för att invånarna ska uppleva att de har något gemensamt med sina grannar.

Rahunen jämför invånarnas umgänge med Sampsons (2012, 149–161) tankar om den kollektiva förmågan och då närmare bestämt de delade förväntningarna på kontroll, som också till exempel kan handla om gemensamma förväntningar om barndom och föräldraskap, om områdets lokala betydelse för barnen eller om delande av information om barnen. Umgänget i Hortesmäki är därmed inget självändamål i sig utan en del av den kollektiva förmågan som bygger på tillit och normer.

Det är värt att här också ta upp områdets fysiska dimension och dess inverkan på det umgänge som uppstod. Husen i bostadsbolaget Mäkipiha formade en gräns mellan den privata innergården och den offentliga gatan. Innergården stängde ut det som hände utanför och förstärkte på det här viset föräldrarnas upplevelse av social kontroll och trygghet (Rahunen 2015, 61). Vidare fungerade innergården också som arena där främst föräldrar kunde oregelbundet men ändå upprepat träffa andra barnföräldrar. Det har varit ändå rätt långt knutet till barnens ålder i och med att yngre barn inte kunde lämnas ensamma på innergården. Bostädernas struktur möjliggjorde också för föräldrarna till

äldre barn att hålla koll på sina barn när de var utomhus från den egna lägenheten. Det här bidrog till att innergården upplevdes som en trygg miljö för invånarna. Överlag så verkade den fysiska miljön erbjuda det bästa av två världar för invånarna i Mäkipiha. Dels så erbjöd den trygga innergården en miljö för barnen att skapa sociala nätverk och för föräldrarna att uppleva att de hade kontroll över sin omgivning, och dels så erbjöd bostäderna möjlighet till ett privatliv där de kontakterna med de övriga invånarna inte blev för intima. (ibid., 61–66)

Det finns dock också exempel där ett områdes fysiska miljö inte är lika gynnsam, trots att invånarna bor i småhus. Kimmo Englund (2014) undersöker i sin pro gradu-avhandling ett bostadsområde i Månsas. Det här är precis som i Hortesmäki ett gammalt höghusområde som kompletterats med småhus på senare år. I motsats till bostadsområdet i Hortesmäki och den trygga innergården, finns det inte på området i Månsas på samma sätt en skyddande och trygg miljö. Småhuslägenheterna är placerade i ett sicksackmönster på rad längs en gatan. På motsatta sidan gatan finns höghus med kommunala hyresbostäder. Det här visar sig vara en miljö som påverkar den sociala kontexten negativt. Englund (ibid., 47) beskriver ett något paradoxalt upplägg där området både är för öppet och för slutet. En del av invånarna skulle till exempel gärna eftersträva ett öppnare umgänge, men eftersom bostäderna ligger helt bredvid gatan, och gatan i princip är mera en form av genomfartsområde som ingen kontrollerar, gör det att invånarna inte känner sig trygga i den miljön och drar sig in i hemmet. Till exempel fanns det ett helt konkret hot från berusade förbipasserande på gatan. Det här tolkar Englund (ibid.) som att småhusinvånarna helt enkelt saknar social kontroll. Den samma kontroll som visade sig vara viktig för det umgänge som uppstod i Hortesmäki.

2.5 Är Sundsberg likadant?

Som tidigare nämnt gjorde Pahkasalo och Suoniemi (2005) en intervjustudie bland de första nyinflyttade i Sundsberg. Studien strävade efter att ta reda på varför de inflyttade hade valt att flytta till området och i viss mån hur de uppfattade området.

Undersökningen visade bland annat att bostadens storlek och att den var nybyggd var en betydande faktor till flytten för många (Pahkasalo & Suoniemi 2005, 37). Hela bostadsområdets nyhet och bostädernas tilltalande grundplan var faktorer som lockade.

Till Sundsbergs styrkor räknades områdets betoning på småhus. Inflyttarna valde bort boende i våningshus till fördel för boende i ett så kallat lugnt urbant småhusområde (ibid.). Ofta hade den tidigare bostaden upplevts som trång och det tidigare bostadsområdet som oroligt. Möjligheten till egen trädgård och områdets barnvänlighet var något som många inflyttare prioriterade. Det tidigare bostadsområdet ansågs inte vara barnvänligt, och för en del var det den främsta orsaken för att flytta till ett område som Sundsberg (ibid.). Men det fanns också en hel del andra saker som tilltalade inflyttarna, såsom till exempel pris, skola, närhet till jobb. Priset var den största orsaken till att inflyttarna hade valt Sundsberg framom grannkommunen Esbo (ibid., 38).

Inflyttarna frågades också om hur mycket befolkningsstrukturen påverkade beslutet. En tredjedel var av åsikten att det inte påverkade alls, medan det fanns en grupp för vilka det var av stor betydelse (ibid.). Samma sak gällde vänner på området, det fanns en grupp för vilka det var av stor betydelse och en annan för vilka det inte alls gjorde någon skillnad.

Enligt Pahkasalo och Suoniemi (ibid.) var Sundsbergarna år 2005 nöjda med sitt bostadsområde. När inflyttarna tillfrågades vad de tyckte bäst om med området var de viktigaste aspekterna lugnet, säkerheten och andra människor som bodde i området (ibid.). Bland annat kom följande citat fram ”det är trevligt när områdets invånare känner varandra” och ”i området ordnas mycket aktivitet” (egen översättning) (ibid.). Det hade uppstått en gemenskap mellan mammorna på området som bland annat lett till ett daghem och en mammaklubb. Invånarna pratar om en bra stämning mellan grannarna, som kännetecknas av en avundsfri grannsolidaritet bland den relativt homogena invånarmajoriteten (ibid., 39).

Utgående från det här kan man spekulera i att det redan 2005 hade börjat växa fram de nätverk som karaktäriserade Kortteins första och andra skede i Kaukiala. Man kan också anta att det i det här skedet börjat ske en viss socioekonomisk differentiering bland de som bott på området en längre tid. Det är därför av intresse att ta reda på om den socioekonomiska differentieringen påverkar grannskapsgemenskapen i Sundsberg påverkar granngemenskapen på liknande sätt som i Kortteins (1982) studie.

Men det är också möjligt att Sundsberg mera följer den mera hållbara formen av gemenskap som uppstod mellan grannarna i Rahunens Mäkipiha. Det vill säga att band knyts med barnens bästa i åtanke som en mera selektiva process. De band och beroenden som är kopplade till området har uppstått främst genom de betydelser som barnen ger området och den tillgång till information om barnen som är knytet till platsen. Sundsberg som har en stor mängd barnfamiljer där man i och med området homogenitet kunde tänka sig att det finns delade värderingar runt till exempel gott föräldraskap. Det här skulle i sin tur kunna tyda på att området har en god kollektiv förmåga och har en gemenskap som mera bygger på tillit än på täta kontakter.

2.6 Precisering av frågeställning

I vilken mån uppvisar Sundsberg tendenser till liknande utveckling som Kaukiala? Som tidigare konstaterats tyder det på att Sundsberg genomgår liknande initiala skeden som Kaukiala. Men det finns också faktorer som särskiljer Sundsberg, till exempel är Sundsberg ett småhusområde som inte har en liknande gemensam innergård som kvarteret i Kaukiala. Samhället befinner sig inte heller i ett stort brytningsskede som i stor grad påverkar familjedynamiken. I dagens förorter kan gemenskap byggas på andra premisser som Rahunen visat i sin avhandling, vilket tyder på att Sundsberg har potential att gå en helt annan utveckling till mötes.

För att undersöka vad som karaktäriserar grannskapsgemenskap i dagens tillväxtområden strävar den här forskningen efter att svara på följande frågor:

Hur karaktäriserar invånare i Sundsberg grannskapsgemenskapen i området?

Den här frågan strävar efter att illustrera vad grannskapsgemenskap innebär i Sundsberg. Vilka former tar den? Var sker den? Med vem sker den?

Vilken är grannskapsgemenskapens betydelse för invånare i Sundsberg?

Hur viktig är grannskapsgemenskapen i det vardagliga livet? Hur viktiga är grannarna och gemenskapen med grannarnas jämfört med andra nätverk? Hur viktig är grannskapsgemenskapen för den allmänna trivseln i Sundsberg?

I vilken riktning utvecklas grannskapsgemenskapen i Sundsberg?

Finns det tecken på att liknande sociala strukturer håller på att uppstå i Sundsberg som de som uppstod i Kaukiala, det vill säga att invånarna lever familjecentrerat, baserar sitt välmående på relativa fördelar och att det förekommer så kallad negativ solidaritet.

Eller finns det andra byggklossar för gemenskapen, såsom i Rahunens Hortesmäki där man valde betydligt mera selektiv med vilka och på vilket sätt man umgicks med andra invånare. Om ingen av dessa alternativ, vilken väg tar Sundsberg?

4. Metod och material

Grannskapsgemenskapen är en del av vardagslivet, en del som kan te sig självklar för dem som omfattas av den men dold för utomstående. Att undersöka människors vardagsliv, så kallad vardagslivsforskning, har en lång metodologisk historia. Georg Simmels intresse för människorelationerna i det framväxande urbana samhället, som vi tidigare gått igenom, kan ses som en av grundstenarna till vardagslivsforskningen (Eliasson-Lappalainen & Szebehely 2008, 59). En annan är den amerikanska Chicagoskolan som närmade sig den egna storstaden på samma sätt som antropologer närmar sig främmande kulturer (ibid., 60). Den tidiga kvinnoforskningen som strävade efter att synliggöra kvinnors liv och arbete, som tidigare inte hade uppmärksamrats i vetenskapen (ibid., 63). Strävan efter att lyfta fram en okänd vardag är en inriktning inom vardagslivsforskningen. Genom att ta avstamp i den här traditionen vill jag synliggöra grannskapsgemenskapen och dess betydelse för invånarna i Sundsberg.

4.1 Intervjun som forskningsmetod

Inom vardagslivsforskningen kan man använda sig av flera olika metoder, men för den här avhandlingen kommer den kvalitativa forskningsintervjun att vara den centrala metoden. Forskningsintervjun söker enligt Steinar Kvale (2009, 17) förstå världen från undersökningsspersonernas synvinkel, utveckla mening ur deras erfarenheter och göra avslöjande om deras levda värld som den var för de vetenskapliga förklaringarna. Men forskningsintervjun är inte enkelriktad, utan kunskapen konstrueras i interaktionen mellan intervjuare och den intervjuade (ibid., 18). Jag har valt att gå in för den halvstrukturerade varianten av forskningsintervjun som möjliggör att vissa teman behandlas, men att också dörren hålls öppen för eventuella nya inriktningar vid behov. Den halvstrukturerade temaintervjun tar i beaktande att människors tolkningar och givna betydelser av händelser och skeenden är det centrala, samt att betydelserna föds i interaktion (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48).

Det brukar också föras fram att den kvalitativa forskningen skapar ett djupt material som lämpar sig dåligt för generalisering. (Alasuutari 1999, 231; Hirsjärvi & Hurme 2008, 21–22) Men enligt Pertti Alasuutari (1999, 240) finns det redan en inbyggd generaliserande operation i den sociologiska forskningens försök att förklara och lyfta

fram de villkor som styr människors handlande och förklarar de här handlingarna. Genom att förklara de här villkoren kan man också förstå människornas handlingar. Men redan i och med att forskaren lyfter upp vissa saker som intressanta eller gör ett visst urval, utgår denne från vissa konstitutiva betydelseskapande regler eller grundförutsättningar. Det här betyder att intervju- och forskningsprocessen antagligen kommer att följa sådana principer som möjliggör att analysen resultat inte bara är giltigt i vissa enskilda fall utan också kan anses vara giltiga på andra ställen. Ur det här perspektivet kan man anta att jag som forskare redan i de frågor jag ställer mina respondenter följer principer som kommer att möjliggöra en viss generalisering av resultaten. (ibid., 240–243)

Trots detta så intresserar sig ändå den kvalitativa forskningen främst om att förklara ett begränsat område: det undersökta materialet. Forskaren kan sen ofta lösa generaliseringsproblemet genom att hänvisa till och jämföra med tidigare forskning (ibid. 245).

4.2 Respondenter

Jag intervjuade allt som allt sju invånare i Sundsberg mellan februari 2013 och mars 2015. Jag sökte invånare som bodde på områdena Sundet I eller Sundet II och som hade bott i Sundsberg i minst fem år. Premissen var att invånare som bott på området en längre tid hade hunnit bilda sig en uppfattning om grannskapsgemenskapen och också kunnat märka eventuella förändringar av den. Alla de intervjuade bodde på området Sundet I, vilket var det första området som byggdes, och hade bott på området i minst fem år.

För att hitta respondenter vände jag mig först till Sundsberg herrgårdstrands invånarförenings styrelse vars namn jag hittade via föreningens hemsida (sundsberg.net). Det visade sig dock vara svårt att få tag på kontaktuppgifter till styrelsemedlemmarna och att bekräfta att de uppfyllde kriterierna för forskningen. Jag valde därför att vända mig till EKE-ythiö som byggt bostäderna och sålt bostäderna på området och fick av en representant för bolaget kontaktuppgifter till ett antal invånare som uppfyllde forskningskriterierna.

Under våren 2013 kontaktade jag ett antal respondenter via telefon och gjorde en intresseförfrågan. Efter intresseförfrågan bad jag respondenterna om deras e-postadress och skickade ett brev med mera information (se bilaga). De flesta svarade inte på mitt första meddelande och jag blev tvungen att kontakta dem igen med konkreta datumförslag för att boka in ett datum för intervjuerna. Jag bokade på det här sättet fyra intervjuer. Eftersom den ena respondentens sambo till viss del deltog i intervjun, intervjuade jag totalt tre män och två kvinnor under de här första intervjuerna.

I mars 2015 tog jag kontakt med en av de aktiva i invånarföreningen och bokade direkt via telefon in ett intervjutillfälle. Jag frångick metoden att boka tid via e-post eftersom det hade visat sig både tidskrävande och onödigt svårt vid de först intervjuförfrågningarna. Vid samma tid fick jag också via personlig kontakt kontakt med en ännu en respondent som uppfyllde kriterierna för min forskning. Med de här intervjuerna utökades skaran av respondenter med en kvinna och en man.

Jag valde att nöja mig med dessa sju respondenter eftersom jag upplevde att det uppstå en viss mättnad i materialet. Men eftersom en stor del (6 av 7) av respondenterna rekommenderades via EKE-yhtiö upplever jag att det finns en viss risk för ett reliabilitetsproblem. Alla de som EKE-yhtiö rekommenderat ansågs höra eller ha hört till den så kallade aktiva gruppen. Det var inte alltid så att de själv ansåg sig höra till den aktiva gruppen, men i intervjuerna kunde det komma fram att andra ansåg dem höra till den gruppen. Det här gör förstås att intervjuerna ger främst en bild av invånare som hört till en viss klick. Intervjun med respondenten som inte hörde eller hade hört till den aktiva gruppen blev därför en också en intressant referenspunkt för att jämföra om området upplevdes annorlunda utanför den här klicken.

Just på grund av att många av respondenterna ansågs höra till en viss grupp hade det kanske funnits skäl att undersöka om det funnits en annan mättnadspunkt utanför den här gruppen. Även om grundad teori förutsätter att insamlingen pågår till en viss mättnadspunkt är det ändå skäl att beakta vad som är ändamålsenligt för forskningens omfattning. För varje sorts forskning finns det endast skäl att använda en viss mängd resurser, vilket oundvikligen innebär att resurserna begränsar till en viss del omfattningen (Luomanen 2010, 356). Efter att ha gjort intervjun med respondenten

utanför den här gruppen upplevde jag inte att jag hade fått svar som märkbart skiljde sig från de tidigare svaren. Utifrån det här upplevde jag att jag för den här forskningens omfattning hade ett tillräckligt material.

Jag har i den här avhandlingen anonymiserat namnen på de intervjupersoner jag träffat och talat med. Jag inte använt mig av de få svar som den ene respondentens sambo gav, och denne får därför stå utanför materialet. Här följer en kort beskrivning av de intervjuade:

Annika var en jurist i 35-årsåldern som bott på området tillsammans med sin sambo sedan 2008. Under tiden de bott på området hade de fått en son, som vid intervjutillfället ännu var fem år gammal. De hade också bott i olika hus på området, och var därmed en del av den på området rätt vanliga interna flyttrörelsen. Familjen var helt svenskspråkig och hade flyttat till Helsingforsregionen från andra delar av landet. Jag kände inte Annika eller hennes sambo från tidigare, men vi hade alla växt upp på samma ort. Det här visade sig dock ha vissa fördelar i och med att hon kunde hänvisa till områden där hon växt upp som jag kände till. Jag intervjuade Annika på våren 2015.

Hannu var 45-årsåldern och jobbade med informationsteknologi. Han var gift och hade två barn, varav det ena var i skolåldern och det andra ännu gick i dagis. De ha flyttat till Sundsberg någon gång runt 2003, alltså riktigt då när de först husen började dyka upp. Hannu hade i många år varit mycket aktiv inom invånarföreningen, och också varit med när den grundades. Jag intervjuade Hannu på våren 2015.

Matti hade också bott på området sedan de första husen byggdes. Han var något över 50 år och jobbade med sjöfart. Han var gift och hade flera barn, men bara det yngsta, som ännu inte var i skolåldern, bodde i Sundsberg. Matti hade också varit aktiv inom invånarföreningen och liknande verksamhet under sin tid på området. När jag intervjuade honom höll han som bäst på med att bygga ett egnahemshus i Sundsbergs tredje område. Jag intervjuade Matti på våren 2013.

Mikael var ytterligare en av de riktigt första som hade flyttat till området. Han var lite över 50 år gammal och jobbade som ingenjör. Mikael var också svenskspråkig. Han var gift och hade två barn som var över 20 år gamla. Den ena bodde ännu kvar i huset.

Mikael deltog sporadiskt i invånarföreningens verksamhet, men var rätt aktiva i talkoarbetet i det egna bostadsbolaget.

Merja var i 50-årsåldern och jobbade som försäljare. Hon delade bostaden med sin sambo som också hade en dotter. Dottern hade vid intervjutillfället nyligen flyttat ut. Familjen hade flyttat till ett nybyggt hus år 2005. De umgicks en del med sina närmsta grannar, men de hade också varit med i verksamhet som till exempel det lokala vingillet.

Seija och hennes familj var en av Merjas grannar. Hon var under 40 år gammal och jobbade med logistik. Seija bodde tillsammans med sin man och hans tonåriga dotter. De hade flyttat till området runt våren 2008, och var därmed inte de första ägarna av bostaden. Precis som Merja hade hon också varit sporadiskt med i olika verksamheter. Hon hade också varit ordförande för bostadsbolagets styrelse.

4.3 Intervjutillfällena

När jag begav mig till Sundsberg för att göra min första intervju, var det samtidigt mitt första besök till området. Jag hade ingen klar bild av hur området egentligen såg ut. Väl på plats överraskade jag av hur tätt husen egentligen låg till varandra. Området är uppbyggt kring vägen Sundets allé. Området Sundet I är uppbyggt kring Körbsärsvägen och Äppelvägen som skapar en cirkel med Sundets allé som en genomskärande diameter. Inne i cirkeln finns ett ytterligare ett antal gränder. Tätheten och alla de här små vägarna ger ett väldigt prydligt intryck men samtidigt påminde det mig lite om en labyrinth. Utanför de flesta husen jag besökte stod det åtminstone en bil.

Fem av intervjuerna skedde i respondenternas hem. Om hemmen till det yttre ger ett rätt homogent intryck, är det med inredningen innanför väggarna invånarna i viss mån särskiljer sig. Inget av hemmen var det andra likt. Intervju nummer fem gjordes i områdets bombskydd, där invånarföreningen inrett ett hobbyutrymme för medlemmarna.

Hemmet är ofta en bra plats för en temaintervju eftersom det är en lugn och ofta trygg plats för respondenten, som därmed möjliggör en god kontakt (Hirsjärvi & Hurme 2008,

74). En intervju i hemmet innebär dock att en del saker bör tas i beaktande jämfört med en intervju på en mera neutral plats. Under en intervju kan respondenten ha ett flertal olika roller samtidigt (ibid., 94). När intervjun sker i hemmet innebär det att respondenten inte bara är intervjuobjekt, utan också till exempel värd för intervjuaren och andra roller. Under mina intervjuer i Sundsberg tog det här sig olika uttryck: hos hundägare tog vi ibland pauser för hundar som ville ha omvårdnad, en intervju skedde helt och hållet medan respondenten gjorde mat till familjen, och en intervju avbröts långa stunder av internationella affärstelefon samtal. Trots att det blev avbrott i intervjuerna illustrerade de också rätt bra det som kom fram i intervjuerna. En stor del av Sundsbergarna är till exempel barnfamiljer med hund.

Fem av respondenterna var finskspråkiga medan två var svenskspråkiga. Eftersom finska inte är mitt modersmål förelåg det en risk att jag skulle missa vissa nyanser och betydelser i respondenternas svar. Vid analys av intervjumaterial på ett främmande språk blir behovet av självreflexivitet av forskaren större (Pietilä 2010, 414). Enligt Ilkka Pietilä (ibid., 415) måste forskaren vara uppmärksam i vilken utsträckning en intervju mellan personer med olika modersmål blir en interaktion mellan representanter för två olika kulturer.

I mina intervjuer upplevde jag inte att det förekom några sådana märkbara kulturella skillnader att mina respondenter skulle förehålla sig till mig som en representant för en annan kultur. Jag var medveten om mina språkliga begränsningar under intervjutillfällena, och upprepade vid behov frågor om jag upplevde att jag inte hade fått svar på en fråga. Efter att ha utfört alla intervjuer upplevde jag inte att språket utgjort något märkbart hinder för interaktionen under intervjun. Jag märkte dock under transkriberingen att det fanns saker som jag helt enkelt inte uppfattat i svaren under intervjusituationen. För helheten var det här inte större problem i och med att svaren blev klarare under transkriberingen, men det innebär också att en del eventuella följdfrågor kan ha uteblivit.

Eftersom det gick en rätt lång tid mellan intervjuerna jag gjorde 2013 och de som utfördes 2015, fanns de saker som diskuterades i de första intervjuerna helt enkelt inte i särskilt färskt minne mera när jag genomförde de senare intervjuerna. Det här var inte

särskilt optimalt för materialinsamlingen, men kompenseras i viss mån av att en del av transkriberingen från de tidiga intervjuerna gjordes innan jag utförde de sista intervjuerna.

Jag upplevde att det fanns en risk att invånare som bor på ett område som förs fram som lyckligt också strävar efter att upprätthålla bilden av den lyckliga byn. Dels för att det finns incentiv för att området upprätthåller ett gott rykte i och med bostadspriser och liknande, men dels också för att det finns risk för att de upprätthåller en så kallad lycklighetsmur. Respondenterna kan ha byggt en lycklighetsmur kring sig med vilken de ger sken av att vara lyckligare än de är. Det här kanske främst för att skydda sig från den utomstående intervjuarens intrång på privatlivet. Kortteinen (1982, 299–302) lyfter fram att det är möjligt att bryta genom lycklighetsmuren med hjälp av långa intervjukontakter. Eftersom jag inte haft mera än ett intervjutillfälle med varje respondent är det inte självklart att jag lyckats bryta genom en eventuell lycklighetsmur, och det här är något som bör beaktas också vid analysen av intervjumaterialet.

4.4 Analys av materialet

I analysen av mitt forskningsmaterial har jag valt att närma mig mitt material ur ett så kallat grundad teori (grounded theory)-perspektiv. Grundad teori utvecklades av Barney Glaser och Anselm Strauss (1967) som en kritik mot det på 60-talet rådande deduktiva "grand theory"-tänkandet (Luomanen 2010, 351).

Den grundade teorin delar upp analysprocessen i tre olika steg: öppen kodning, axiell kodning och selektiv kodning (Luomanen 2010, 356). Analysprocessen går på det här sättet cyklist tillbaka och granskar materialet i flera olika skeden.

Den öppna kodningen strävar efter att hitta betydelsehelheter som kan sammankopplas med ur forskningsfrågans synvinkel relevanta fenomen eller processer (ibid.). Jag gick i det här skedet genom det transkriberade intervjumaterialet och skapade kodetiketter med hjälp av programmet Atlas.ti. Sen gick jag vidare med den axiella kodningen och sökte kontaktytor och förhållanden mellan de kodetiketter jag identifierat i den öppna kodningen. I analysen tredje skede återvände jag till materialet med en selektiv kodning för att granska vissa kärnkategorier och därigenom lösa hur materialet hänger ihop.

5. Sundsberg

Är Sundsberg då den lyckliga byn, som åtminstone marknadsföringen vill göra gällande? De invånare jag träffade i Sundsberg gav i alla fall vi först anblick inga signaler om att de inte skulle trivas på området eller om att de inte skulle trivas med sina grannar. För flera av dem var granngemenskapen något som satt dem väldigt nära, och som var en betydande del av vardagen. Ett återkommande ord i flera av intervjuerna var "samankaltaisuus", det vill säga grannarna upplevdes som likadana som de själva, och de flesta ansåg också området vara rätt homogent.

"Nå här finns många sorters människor, så där i princip är människor så där... alltså hur ska jag säga... blåser på samma kol. Gemenskap är väldigt närvarande, men sen finns det människor som vill vara ifred och det respekteras." Seija (min översättning)

"Andra invånare? Här är rätt homogent. Barnfamiljer, de flesta har också hund. Att inte alltså... Här är väldigt homogent. Förstås finns det undantag, men ganska få." Hannu (min översättning)

Vad den här likheten tar sig uttryck i var lite olika beroende på vem jag talade med. De flesta var överens om att där finns många barnfamiljer, men sen kunde beskrivningen varierar från att området var multikulturellt till att där bor många samlingspartister. Matti som var en av de första att slå sig ned i Sundsberg när området byggdes upp hade en ganska klar bild över hur han upplevde Sundsbergarna.

"Små gemensamma nämnare finns det förstås. Men jag skulle säga att... eller kanske jag först skulle säga vad människor inte är här. Den här bittra finska avundsjukan och cynismen, den märks inte i gatubilden. Kan man säga att människor är öppna, positiva och hederliga eller ärliga? Jag vet inte jämför med andra. Men här finns människor som passar in olika segment, är du introvert eller extrovert, eller är du social eller osocial. De finns på alla platser. Men enligt mig blir man inte stämplade här och man stämplar inte. Och du kan vara vad du är. Jag har inte här på tio år stött på någon sådan negation att en viss grupp är på något sätt utesluten ur

gemenskapen. Att man kan liksom säga, ingenting är hundra procentigt, men det här gänget är ganska accepterande." Matti (min översättning)

Vi ska återkomma i ett senare skede om det faktiskt är så att alla ska kunna passa in i Sundsberg, men först ska vi ta en titt på hur de sociala relationerna ser ut på området. I mina intervjuer med identifierade jag fyra olika dimensioner av gemenskapen. De här dimensionerna representerar knappast alla de sätt på vilka Sundsbergarna umgås med varandra, men de ger en relativt heltäckande bild av de former av social gemenskap som kommit fram i intervjumaterialet.

Den första dimensionen är den formella organiserade verksamheten som invånarföreningen står för. Det handlar främst i dagsläge om större verksamhet och evenemang som berör hela bostadsområdet, och ett möjliggörande och underlättande av den mera småskaliga klubbverksamheten. Just klubbverksamheten representerar en mera informella organiserade dimension av gemenskapen i Sundsberg, som bygger på mera småskalig klubbar som hundklubben eller olika former av motionsklubbar. De här klubbarna kan organiseras av vem som helst på området och de varierar i storlek och aktivitetsgrad. En tredje dimension av gemenskapen står det närgrannskapet för. Det vill säga umgänget med de närmsta grannarna och bostadsbolaget. Den fjärde dimensionen står barnfamiljerna för och den gemenskap som är bunden till just det här livsskedet.

I det här kapitlet går vi genom hur de här dimensionerna av gemenskapen och dess utveckling och förändring återgavs i intervjumaterialet. I kapitel sex granskar vi om den bild av gemenskapen som växt fram och jämför den med det vi vet från tidigare forskning.

5.1 Invånarföreningen och klubbarna

I dag är Sundsberg ett rätt tätt bebyggt småhusområde där gatorna slingrar sig runt som en symmetrisk labyrint. Men så här såg det inte ut när de första invånarna flyttade till Sundsberg. De av respondenterna som hade bott där redan då området var helt nytt beskrev det som om att de hade flyttat till en åker.

"Nå 04 så körde ju skördetröskorna här utanför, och sen efter det så låg den i träda." Mikael

Men samtidigt lade den här begynnelsens bristfälliga boendemiljö grunderna till att grannarna började umgås med varandra.

"Nå det var ju liksom en leråker. Vi var få och vi gjorde jättemycket tillsammans, liksom för områdets skull. Vi var väldigt ivriga på att utveckla området, hjälpa nya inflyttare, marknadsföra och skapa ett bränd på området." Matti (min översättning)

När de första invånarna flyttat till Sundsberg saknades det både service och fritidssysselsättning. De första grannarna umgicks väldigt informellt med varandra till exempel under sommarkvällar vid någon brasa. Den täta spatiala närheten kombinerat med hur isolerat området var i begynnelsen kan man anta att fungerade som en sporre för invånarna att söka kontakt. Man ska också komma ihåg att på helt nya områden där alla har det gemensamma att de är pionjärer och främlingar (Gans 1972b, 126) är tröskeln för att söka social kontakt låg, och de flesta kommer att göra det i någon mån.

Med tiden växte det här informella kontakten mellan grannarna. Man började ordna marknader och liknande, och de första stegen mot en mera organiserad verksamhet togs.

"Och sen liksom först ha det varit just i någon mindre skala. Sen liksom har de här olika evenemangen ... från just det att man suttit på gräsplanen och haft lite roligt på augustiweekends. Och sen har det plötsligt varit på det sättet: att okej varför har vi inte något bänd här? Varje sån här tillställning har sen expandera på något sätt." Mikael

Invånarföreningen föddes med tanken att man skulle kunna organisera de här små evenemangen lite bättre. Men också mindre organiserad verksamhet som till exempel ett lokalt vingille fick sin start under den här perioden. Allting började rätt småskaligt eftersom de var relativt få människor som bodde på området i början. Det går därmed inte direkt att särskilja invånarnas sociala kontakt med varandra och den mera organiserade verksamheten och det är inte heller nödvändigt eftersom den i början i princip var samma sak. Invånarna ville utveckla området och umgås med varandra för

att utveckla området till en trivsamt bostadsmiljö, vilket de gjorde bland annat genom att skapa verksamhet på området. Vi kan ta vingillet som exempel, eftersom det var en verksamhet som många av mina respondenter sa att de hade i något skede varit delaktig i.

Vingillet nämndes av de flest som jag intervjuade. Det var en av de första mer organiserade verksamheterna på området, även om verksamheten i början var rätt informell, och det är ett av de första exemplen på den klubbverksamhet som växte fram på området.

"Jag reste mycket och jag tycker om vin och mat och så vidare. Det var bara så där att när jag har mycket att göra med vinimportörer och restauranger, att på det sättet... och väldigt många sommelierer. Så att det blev så där bara. Att då fanns det inget intranät här och inte fanns det någonting. Det var det där ursprungsgänget som satt där vid brasan. När många tyckte om vin, så tänkte vi att nå vi grundar då ett vingille. Det fanns inget annat syfte än att samla ihop det här gänget och smaka vin några gånger i året." Matti (min översättning)

Trots att vingillet grundades utan några större ambitioner än att smaka vin ibland kom det ändå fram att det hade haft direkt positiva effekter för den sociala gemenskapen för flera av de intervjuade.

"... här fanns ett vingille i Sundsberg där vi gick med ens innan vi hade huset färdigt. Och på samma gång blev jag ordförande. Och vingillet jag har varit ordförande säkert fem år där. Men att genom det så lärde jag känna ursprungsinvånarna, som hade flyttat ännu tidigare till området. Alltså de här människorna på Äppelvägen, som flyttat hit två år tidigare än oss, eller tre år. Något i den stilen. Och de lärde vi känna." Merja (min översättning)

I och med att området växte så växte också invånarföreningen och med den klubbverksamheten. Invånarföreningen fick använda sig av bombskyddet på området, och kunde i sin tur ge klubbarna ett verksamhetsutrymme. På området har funnits fler

olika former av klubbar, allt från hundklubbar till tädgårdsklubbar. Alla klubbverksamhet behöver inte heller vara en helt formell klubb, utan det kan också handla om mera spontan informell verksamhet. När jag pratar med en av de aktiva inom invånarföreningen får jag känslan av att klubbverksamheten kanske håller på att minska en aning de senaste åren.

"Vi har alltså, nå i klubbform... där i grannutrymmet samlas en mammabarn-klubb. Sen på andra sidan finns bänd utrymme. Det är i sig inte en klubbverksamhet, men vi erbjuder möjlighet för områdets unga att slå på trummorna och spela gitarr. Vi har visst tre bänd just nu som tränar aktivt. Att idrott är också en ganska betydande del av föreningarna... vi har liksom hyrt fyr salturer där i skolan. Utöver det så finns det vuxnas innebandy där i Lähi-Tapiola Areenan. Vi har också haft ett ishockeylag, och fotboll spelas regelbundet på somrarna utomhus. Vi har bowlat. Här fanns ett aktivt bowlinggäng, men också det har lite avtagit. Vad annat? Sen finns det odlingslotten, det är på sättet och vis en klubb." Hannu (min översättning)

Också vingillet har fört en tynande tillvaro. De flesta som jag intervjuade hade i något skede haft kontakt till vingillet, men det var högst oklart om verksamheten existerade. Ingen av de intervjuade var mera aktiv inom vingillet, men en del sa att verksamheten fortfarande höll på med andra menade att det hade lagts ned. När jag talade med Matti våren 2013 berättade han att vingillet åtminstone då ännu fanns kvar, men det förde en mera sluten verksamhet.

"Vingillet finns ännu, och det snurrar närmast det gamla gänget. Att det är lite som med allt, att när det växer . Om du växer det för stort blir det en belastning. Och det är öppet för alla , och dit kan alla komma. Men det är lite liksom... det är inte en stängd gemenskap, men det är liksom mera inofficiellt nu än då när vi registrerade oss och gjorde t-skjortor och hade grym filis på. Och nu det där så ordnar de wine tasting och julglögg eller kräftkalas och liknande ett par gånger i året. Att här finns så mycket människor att om du börjar locka hit dem blir det ett heldagsevenemang.

Du sätter så mycket tid på att upprätthålla aktiviteter för 150–200 människor. Att det (vingillet) lever och mår bra, men det är liksom... kan man säga för aktiva medlemmar." Matti (min översättning)

De flesta invånarna i Sundsberg är medlemmar i invånarföreningen. Föreningens hemsida Sundsberg.net är en av de första träffarna om man gör en google-sökning på Sundsberg, och enligt de föreningsaktiva har många nyinflyttare har gått med i den redan innan första flyttlådan packats. Invånarförening fungerar i dag främst för att möjliggöra aktivitet genom att hjälpa invånare att grunda klubbar och liknande, bland annat genom att erbjuda utrymme för verksamheten. Till exempel de tidigare nämnda odlingslotterna hyrde invånarföreningen av kommunen för att erbjuda till invånare som ville hålla på med trädgårdsodling. Invånarföreningen ordnar också olika former av evenemang för området.

Invånarföreningen upprätthåller som sagt den egna webbtjänsten Sundsberg.net med bland annat ett diskussionsforum. Den här hade i ett tidigare skede en större betydelse, men har på senare tid ersatts av grupper på Facebook. Invånarföreningen använder fortfarande tjänsten för att informera om vad som är på gång på området.

"Diskussionerna har flyttat till Facebook, de fria diskussionerna. Men där finns mycket sånt som utomstående inte ser. Wiki, ett wikisystem. Och till exempel kan man boka det här utrymme (bombskyddet), de som har rättigheter till det. Där finns många bakgrundssystem, som sporadiska besökare kanske inte ser, men som ändå har ett syfte." Hannu (min översättning)

Nyårsfyrverkeriet är ett bra exempel på en verksamhet som ordnades för att invånarna upplevde brister i hur saker fungerade i boendemiljön och vill utveckla det till något bättre. Mikael, som bott på området ända från de först husen började dyka upp, hade i många år varit med och ordnat nyårsfyrverkerierna, och för honom var det en av årets höjdpunkter på området.

"Folk sköt ju lite var som helst och det där, så tänkte vi oss att varför ordnar vi inte ett lite mer... sån här med stil och volym? Och det där sen

om vi får sponsorer där ännu till, så behöver vi inte sätta så mycket pengar. Och var och en, om man nu annars sätter en 25 eller 30 euro på det. Så varför inte göra det gemensamt då? Och som sagt var vi en fyra typer här från olika bolag sen så var vi på ... Så där skola vi oss och sen började vi att fixa själva det här. Att det har ju varit ganska arbetsdrygt. Att det tar en två tre dagar att förbereda allt, och i varje fall nu när vi gör det med elstyrning så det där. Men att det var helt liksom att vi ville bara ha en sån här gemensam händelse och sen det där just det här säkerheten och sånt. Okej var och en har kanske ... om dom vill sen skjuter något smått eget. Men ska vi säga liksom det är nog den här höjdpunkten nog på ..." Mikael

Invånarna utbildade sig själva och invånarföreningen skötte det praktiska med att förvalta pengar och liknande. Det här är ett exempel på hur aktiviteten kan uppstå från invånarna där sen invånarföreningen kan fungera som ett stöd för verksamheten. Det är också ett exempel på hur verksamheten utvecklats hela tiden. Mikael beskriver de första fyrverkerierna som mera primitiva, medan de i dag är mera beryktade spektakel. Eftersom det finns ett krav på tekniskt kunnande, har inte verksamheten kunna växa sig för stor när det kommer till medlemsantal såsom det gick för vingillet. Största hotet för fyrverkerierna är snarare att de som nu ordnar det inte orkar fortsätta nästa år.

"Det blir tungt liksom. Nu den här fyrverkerigrejen så sa den här ena som hade varit då lördag, söndag ända till måndag morgon då. ... Och när var dom nu här fyra fem tiden, och sen hade vi ännu de där problemen med det där elsystemet där. Då sa han att det var sista gången, men okej det finns ju alltid de där som säger. Och så nästa år igen." Mikael

Mina respondenter hade alla lite olika perspektiv på invånarföreningen, några hade varit med från starten eller själva varit aktiva i föreningen medan det för andra var en mera avlägsen klick. Annika som inte hörde till de första invånarna och som aldrig hade varit själv aktiv i invånarföreningen tyckte att invånarföreningen var en rätt en sluten klick.

"Och så finns det ju åsikter om invånarföreningen och hur den sköts. Det är som en klick för sig den då. Och jag har inte den blekblåaste aningen

om man kan komma med i den gemenskapen bara genom att delta i den, eller om man måste ha en väldig insats då." Annika

I och med att området växt har förstås också invånarföreningen och dess roll förändrats, och beroende om på hur länge man bott på området påverkar bilden av den. Men de flesta av mina respondenter hade ändå en positiv bild av föreningen.

"De gör bra saker. Men. Det finns en kulturell skillnad där också mellan språken, men de försöker ju verkligen och det är ju bra. De försöker skapa en gemenskap, de försöker skapa en stämning här, och de försöker ordna grejor här. Sedan att det finns som sagt den kulturella skillnaden mellan svenska och finska det är en annan sak då." Annika

När antalet invånare börjar närma sig tvåtusen innebär det nya utmaningar för det som invånarföreningen har byggt upp. Nya invånare kommer till en plats där det finns något färdigt uppbyggt, vilket leder till att incentiven för att själv aktivera sig inte är särskilt höga. Men vi återkommer till det lite senare.

5.2 De närmsta grannarna och bostadsbolaget

Orsakerna till att respondenterna valt att flytta till Sundsberg varierade beroende på om de flyttat då området var helt nytt, eller lite senare när människor redan bott på området en tid. De flesta motiverade flytten med att de ville ha en större bostad eller att de ville ha en större gård. I princip var svaren väldigt snarlika till resultaten från Pakkasalo och Suoniemis (2005) intervjustudie. Men de som hade flyttat in senare på området hade ofta hört talas om området av bekanta som redan bodde i Sundsberg. Det betyder förstås att många redan hade någon de kände på området när de flyttar dit. Men sen var det inte heller ovanligt att man också hade bekanta via fritidssysselsättningar antingen via klubbarna i Sundsberg eller andra hobbyer.

Även om invånarföreningen står för en del av de kontaktytor som finns mellan invånarna i Sundsberg, sker den främsta kontakten ändå mellan de människor som finns närmast. De närmsta grannarna är de första invånarna som man träffar när flyttar till området. I en del kvarter kan det här betyda att grannarna kommer och pratar med en,

medan det i andra betyder att man träffar grannarna först på bostadsbolagets möten. En del av de jag pratade med hade byggt upp ett väldigt nära förhållande till sina grannar, medan ändå upprätthöll en vänskaplig distans till grannarna. Seija som bor på området tillsammans med sin man och mannens tonåriga dotter berättar att de genast bjöds på fest när de flyttat dit, och att alla grannar var väldigt nyfikna på vem de var.

"Alltså på något sätt drogs vi bara med. Att förstås tvingade ingen till någonting, vi hade vad ska det nu vara... våran första egna fest var säkert tre veckor efter att vi flyttat in, eller en månad efter att vi flyttat in. Hit kom grannar, som hade vänner med sig som inte ens kände oss. Det berättar mycket om det." Seija (min översättning)

Seija hade överlag ett en väldigt nära kontakt med sina grannar. De gick spontant över till grannarna för att umgås eller ordnade regelbundet fester med de närmsta grannarna. Hon upplevde att grannarna blivit så goda vänner att de skulle bli tvungna att fundera ganska noga om de någonsin fick för sig att flytta från området.

"De är mycket vanligt att vi hittar på något ex tempore. Det kan vara att det är bara en grannfamilj eller fem grannfamiljer med vänner om de är på besök. Och så hittar vi på någon fest, eller fest så att säga, att sällan gör vi ingenting. Att om inte annat så bjuder på något av grannparen, att hej kom till oss fast på ett glas vin och så tar vi något smått att äta. Det är mycket vanligt." Seija (min översättning)

Merja som är en av de grannar som Seija umgås med beskriver gemenskapen på deras gata som väldigt lätt. Hon beskriver också en vardag där de umgås väldigt mycket med sina närmsta grannar. Det kan handla om gemensamma stugveckoslut, eller bara en sådan enkel sak att man går över till grannen för att låna grädde. Hon säger sig uppleva en trygghet i grannarna.

"Här finns säkert... att om jag skulle tänka Sundsberg är på ett sätt en viss trygghet. Här tittar någon i alla fall vilka människor som rör sig. Goda vänner med vilka man kan göra mycket saker. En likhet. Att det är en viss trygghet."

...

Men det är just på ett sätt tryggt, att du kan lämna din bostad och du kan åka på resa. Grannarna sköter din post varje dag, och vattnar dina blommor. Och sen när de är borta så gör vi det. Att sån interaktion finns det mycket av." Merja (min översättning)

Den gemenskap som Seija och Merja beskrev verkade inte vara begränsad till dem, utan på den gatan där de bodde verkade som om de flesta kände sina grannar rätt bra.

Annika, som jag intervjuade två år efter att jag intervjuat de två andra, bodde också på samma gata. Hon beskrev inte ett lika tätt umgänge som Seija och Merja, men likväl att deras familj hade bra kontakt med grannarna.

"Jag känner ju bra våra grannar. Alltså de närmsta grannarna. Det blir ju ofta att de som är i samma bostadsbolag, de känner man bra. Och så känner man vissa föräldrar då när man är med i parken. Hur är det då med andra? Det är både och det, vissa känner man inte överhuvudtaget, men andra känner man.

...

SS: På vilka sätt umgås ni med grannarna?

Mycket det att man talar med dem, byter några meningar med dem. Speciellt då på sommarhalvåret då man är ute mera. Sen finns det också grannar som man umgås med via barnen, att man är i lekparken med dem. Ett annat sätt är ju nog att man besöker varandra, är hemma till varandra och umgås på det sättet. Äter, dricker kaffe, vin eller öl. Skumpa eller något sånt ..." Annika

Det här var rätt beskrivande för hur många karaktäriserade kontakten med grannarna. Det fanns ingen tvångstanke bakom umgänget, utan man kunde själv välja hur och med vem man umgicks. På samma sätt var det helt accepterat att inte umgås. Annikas senare citat påminner om de kvasi-primära kontakter som Gans (1972a, 48) använde för att

beskriva umgänget i förorten. Det vill säga kontakter som är mera intima än sekundära kontakter men mera reserverade än primära kontakter.

Trygghetsaspekten som Merja tidigare nämnde kom fram i flera intervjuer. Människor följde med vad som hände på området, och om någon upplevde till exempel att misstänkt skåpbil körde omkring så spreds informationen snabbt på Facebook eller tidigare på Sundsberg.net. En sådan här form av övervakning på området har både sin positiva och sina negativa sidor. I och med att husen på området ligger väldigt nära varandra är också insynen på den andres liv stort. Det här betydde att privatlivet i vissa fall kunde vara rätt begränsat, och att det förekom en del skvaller.

"Men nog är det ju så att nog skvallras det ju på det här området också. Det har vi nog märkt av. Nog finns det en kontroll. Jag tror Peter säger att det finns mera kontroll än vad jag tycker att det finns kontroll. Att nog är det så att du sneglar på varandra, och nog finns det en viss tävling. Inte fullt så där trädgårdstävling som det är i Närpes brukar jag säga. Det är ju inte som att schwoop allting tipptopp till midsommaren. Men nog finns det ju en tävlan att allting ska vara på ett visst sätt här också. Jag tror att skulle du vara riktigt totalt bohemisk, inte tror jag ...

Jag brukar ju säga att det är typiskt sånt här... när jag kom hit så fick jag bilden av ett amerikanskt område. Bara fattades stängslet och den gemensamma polen och den gemensamma tennisbanan. Det var liksom det intrycket som jag fick här i alla fall." Annika

Annika beskrev ändå också att grannskapsgemenskapen betydde en trygghet för henne, vilket tyder på att den sociala kontrollen inte entydigt kan anses vara negativ eller positiv. Också i andra intervjuer kom det fram friktionsmoment mellan grannarna, som kunde härledas främst till den täta boendemiljön. Till exempel upplevde Merja att hennes närmsta granne hade hållit på med ett byggnadsprojekt som hade varit störande för dem.

"Ja, i början så stördes jag grymt mycket av Anssi, den här grannen här, började bygga en såndär irriterande dansbana där, att han kan se rakt in

på vår gård. Den har en insänkt simbassäng, utan byggnadslov. På grund av den var jag lite störd. Men att nog har den nu sen... han har fått gården uppstädad, den var en hemsk skräphög i många år. Det såg hemsk ut. Alla sorts styroxxskivor och sånt flög omkring på vår gård när det blev storm här... Att kanske det är det att de på riktigt är ganska nära de här husen."
Merja (min översättning)

Bostadsbolagen är som sagt en miljö där grannarna ofta lär känna varandra, och alla som jag intervjuade kände åtminstone de som bodde i de närmsta husen. De här små gemenskaperna kunde se rätt olika ut. Annika beskrev en bekants bostadsbolag där de byggt upp en mycket tätare gemenskap än den som de hade i det egna bolaget. I kompisens bostadsbolag hade många barn, och det fanns en kultur där barnen ganska fritt kunde spring ut och in hos varandra. Vi ska nu till näst titta närmare på hur barn och barnfamiljen inverkar på de sociala relationerna.

5.3 Barnfamiljen som gemensam nämnare

"Men nog ändrades det när man fick barn. Som jag sa i början så är det ganska nog som att... har du inte hund, har du inte barn... du bor nog bra här, du passar nog in, men du är inte riktigt... Jag vet inte riktigt hur jag ska säga, men du är inte riktigt. Hund eller barn borde man nog uppfylla här." Annika

Ett av det vanligaste sättet på vilket mina respondenter beskrev Sundsberg var som ett barnfamiljsområde. Barn överhuvudtaget var något som nämndes ofta i intervjuerna när vi talade om området. Tre av mina respondenter bodde i en småbarnsfamilj eller där det fanns ett barn som gick i lågstadiet. Alla hade dock barn (utflyttade barn, tonåringar, styvbarn) i någon form. Efter att jag läst Johanna Rahunens (2015) pro gradu-avhandling om den barnorienterade ontologin i Hortesmäki, blev jag intresserad av hur stort inflytande barnet hade på vem man umgicks med i Sundsberg.

Speciellt de som hade bott på området med små barn hade byggt upp någon form av kontakt med andra invånare via småbarnen. Men ofta var det här ytterligare en kontaktyta utöver de andra som fanns på området. Det uppstår förstås vissa skillnader

på basis av i vilket livsskede man befinner sig i. Matti som hade tänkt bli ungtkarl i Tölö men plötsligt befann sig i småbarnsfamilj i Sundsberg, berättar att han i och med att yngsta dotter föddes upptäckte helt nya aspekter av deras boendemiljö och omgivning.

"... vår lillan föddes 2006. Genom henne kom massor med såna saker som man hade glömt bort när det gäller sånt här nätverkande. Daghemmet här helt bredvid, hennes alla kompisar, fruns tid hemma var fantastisk i den här miljön." Matti (min översättning)

I början fanns det inte många tjänster för barnfamiljer. Men i och med att mera människor flyttade till området föddes det också betydligt mera barn på området, till exempel lär året då Mattis dotter föddes ha varit ett rekordår med närmare hundra nyfödda på området. För att råda bot på bristerna i service på området, tog invånarna saken i egna händer och grundade flera privata daghem.

Boendemiljön i sig är rätt vänlig för barnfamiljer. Förutom huvudgatan som går genom Sundsberg, så är de flesta gatorna i närmast små gränder. Det här betyder att barn kan röra sig relativt fritt utan att behöva akta sig för livlig trafik. Som tidigare nämnt tar det sig också uttryck i en del gemenskaper på området att barnen kan röra sig rätt fritt mellan grannskapshusen. Den här skyddade friheten på området bygger också på en rätt stor tillit mellan grannarna. Det finns oskrivna regler att alla håller öga på barnen när de rör sig på området. Det här en av de mera positiva aspekterna av den sociala kontroll som vi gick igenom tidigare.

En första kontaktpunkt mellan föräldrar är förstås sandlådorna och lekparkerna på området. Annika hade mammaledigheten i färskt minne när jag talade med henne. Hon upplevde att hon fick mera kontakt med människor på området under den här tiden, men hon märkte också att det fanns slutna grupper som främst verkade bero på när man flyttat till området.

"När du kom med Lukas då och satt vid sandlådan. De hade ju det där finska gänget då. Då såg man ju då att de där har ju bott här så länge, att de släppte liksom inte in en. Att inte började de tala med dig. Att det var egentligen de andra som också var nya som du började tala med."

Så att de som vi egentligen umgås mest med är de som flyttat in efteråt, och förstås de som vi kände här från tidigare." Annika

Vardagen i Sundsberg cirkulerar som sagt mycket kring barnfamiljen. Innan du åker på jobb ska barnet föras till dagis eller till skolan, och samma procedur efter arbetsdagen. Barnen syns också i hur andra delar av aktiviteterna på området är ordnade. Till exempel de tidigare nämnda nyårsfyrverkerierna skjuts redan klockan 20 på kvällen för att barnen ska kunna vara med. Trots att det inte direkt kom fram i mina intervjuer så tror jag inte att man kan utesluta att det görs liknande val i Sundsberg som föräldrarna gjorde Hortesmäki.

Än så länge har barnen på området varit rätt små. Visst har där också bott tonåringar, men den stora massan av barn har varit små. Flera av de jag talade med funderade nu över vad som egentligen kommer att hända när området är fullt med tonåringar, och de kommer att ha något meningsfullt att göra på området. I nästa sektion ska vi titta närmare på det här och andra utmaningar då området växer och mognar.

5.4 Utvecklingen

"Det var ett nära gäng ursprungsgänget, och delvis har namnen och ansikten stannat kvar. Men inte har vi så mycket att göra med dem mera som för tio år sedan. Världen har förändrats och går framåt. Men att sånt är ju svårt att skapa på nytt i något som redan är så här massivt. Att de första som kommer och slår hackan i marken, de är de första. Och de lever sen lera och sorgen. Det finns inga träd bara lera, att man får uppleva den rikedom och de utmaningarna. Nu är ju här ganska färdigt bäddat när människor kommer hit." Matti (min översättning)

När området har blivit större har det också för med sig en hel del förändringar och utmaningar. I mina intervjuer kom det fram tre ganska klara utmaningar för framtiden. Dels så håller området på att differentiera sig i och med att det kommer mera differentierade bostadsformer till området, dels så har det visat sig svårare att få ny invånare att aktivera sig i den verksamhet som finns på området, och dels så kan det uppstå stora utmaningar då området inom några år är fullt med tonåringar.

Alla de jag talade med bodde på den första cirkeln av bostäder som växte fram i Sundsberg, även om de inte alla hade bott där från första början. Efter det har andra områden börjat växa fram. Först Sundet II:an som hade lite mindre och billigare bostäder, och sen det nya tredje området där många av de ursprungliga invånarna byggt egnahemshus. Under 2015 byggs också det första våningshuset med hyresbostäder på området, vilket också är något som många på området motsätter sig.

"Jag tror nog att det kommer att förändra det på något sätt. Stora delen här motsätter sig det. 'Varför behövs det ännu byggas ett sånt här?"

SS: Påverkar den här homogeniteten det här...

Alltså på den kommer det absolut att inverka. Men hur mycket vet jag inte. Det kommer ändå bara två. Jag vet inte hur stora bostäder som kommer. Det kan vara en väldigt liten befolkningsmängd ändå. Fyra fem våningar, inte ryms nu dit särskilt många. Det byggs ändå mera av de traditionella bostäderna i större takt." Hannu (min översättning)

I och med att de som har råd flyttar vidare till större bostäder på det tredje området, differentieras Sundsberg allt mer i olika socioekonomiska nivåer. Det här kan innebära en del utmaningar för sammanhållningen som präglar Sundsberg.

Också invånarföreningen står inför utmaningar då området växer. En del av mina respondenter funderade över att aktiviteten, i speciellt då invånarföreningens verksamhet, minskat i och med området växt. Hannu som i många år varit en av eldsjälarna inom invånarföreningen tycker att det varit svårt att få nya invånare att bli aktiva.

"På något vis har det nog utvecklats i en sämre riktning. Att... Förstås när vi var mycket färre människor så var det mycket tätare. Att de nya invånarna, nog försöker vi få med dem i verksamheten. Och ganska långt får vi också, eftersom vårt medlemsantal är ändå över 1200 av 1600. Men stora delen av de nya är inte aktiva. Alltid hittas det några där, nya aktiva. Men i förhållande till folkmängden så har aktiviteten minskat.

...

Och just det där 1600, då när vi var få så var ju någon tvungen att ta tag i saken. Och nu när vi är många så blir det snabbt så där att 'någon annan fixar det här, att inte behövs jag här när det är så många andra', och sen när tillräckligt många tänker på det sättet, så kanske saken inte alls fixar sig." Hannu (min översättning)

Han upplever ändå att det fortfarande finns tillräckligt med aktiva inom förening och att det inte på det sättet påverkar vardagen ännu. Hannu säger också att själva invånarföreningen i sig börjar vara så stor att den inte nödvändigtvis kan vidga sig mycket mer. I och för sig finns det en del som tyder på att det här inte behöver vara ett så stort problem. En stor del av sammanhållningen mellan Sundsbergarna på mera småskaliga gemenskaperna som de som uppstår kring vissa gator eller vissa klubbar, och de här kräver ingen aktivitet i invånarföreningen. Det finns också fortfarande människor som jobbar för en aktiv gemenskap på området inom till exempel invånarföreningen, och så länge det finns aktiva så hålls verksamheten levande.

"Här finns ändå 1 500 människor som för det här tåget framåt. ... Tåget går så fort och det har så positiv filis. Att förstås finns det alltid någon person där som är den som på sätt och vis blåser på kolen. Men när här ändå finns så många av dem. Att om nu skämtsamt ledningsgruppen, som inte existerar, skulle gå, så skulle det komma en ny." Matti (min översättning)

Den tredje stora utmaningen ligger som sagt i demografin. Om det i nuläget finns mycket barn på området, kommer det om några år att finnas väldigt många tonåringar på området. Precis som det för tio år sedan fanns bristande service för barnfamiljer, så finns det inte mycket i boendemiljön för tonåringar.

I mitt intervjumaterial fanns det ändå några familjer som redan bott på området tillsammans med tonårsbarn. I de här intervjuarna framkom det inte på något sätt att boendemiljön inte skulle ha varit meningsfull för barnen. Tvärtom så gav respondenterna bilden att det här hade varit en rätt givande miljö för dem.

"Så de där... vi hade här från ishockeylagen sen bekanta i andra bolag och på det sättet fick genast pojkarna sån här kontaktyta. Så kom det just då... deras vänner kom hit och det där de var nu mycket sånt här umgänge här sen... ungdomar och sånt. Det var ett nyår också här som dom fundera hur dom skulle ta sig till östra Finland. Och det där fara med bil å vem sku köra å med vems bil å sånt. Och så sa ja bara så där, nå ni kan lika bra vara här också. Slutresultatet att de var hela hopen här ... att det där. Att här var liksom ska vi säga nu sen också kontakt med... med det här ungdom ..." Mikael

"Att ett specifikt exempel på de här grannkontakterna, som har att göra med den här din forskning, så vår eller min mans tonårsdotter sköter om grannarnas barn. Och de tävlar om henne här på området, att vem får henne som hundvakt, barnvakt, kattvakt och allt." Seija (min översättning)

Seijas exempel är kanske symptomatiskt för att den än så länge inte funnits så många tonåringar på området. Men samtidigt beskriver Mikael en vardag där ungdomar haft kontakt och gjort saker på området. För att få en bättre bild av hur tonåringar själva upplever området räcker inte det här materialet riktigt till, och det skulle här finnas utrymme för vidare studier.

Bilden av Sundsberg som helhet som växt fram i det här kapitlet tyder, trots vissa hotbilder och små undantag, på att det uppstått ett fungerande socialt umgänge på området. I nästa kapitel tittar vi närmare på vad vi exakt kan säga om den här gemenskapen och hur den jämför sig med de tidigare studier vi tagit upp.

6. En hållbarare gemenskap?

Syftet med den här pro gradu-avhandlingen var att kvalitativt undersöka vad som karaktäriserar grannskapsgemenskapen i ett nytt bostadsområde i en tillväxtkommun i Helsingforsregionens kransområde. För att göra det här utförde jag sex intervjuer med invånare i bostadsområdet Sundsberg i östra Kyrkslätt, som från tidigare förts fram i olika sammanhang som ett lyckligt område eller så kallade lycklig by. Sundsberg uppvisar också vid första anblicken drag av den urbana byn där man har nära vänskapliga kontakter med sina grannar, och genom dem bygger upp nätverk till andra invånare. Men vid närmare granskning visar det sig att det här idag är mera en form av idealbild, som mera lever vidare som ett varumärke och i marknadsföringen av bostadsområdet. Den urbana byn har dock varit mera påtaglig i området i dess initiala skeden, då det inte bodde lika många invånare området.

När de första invånarna flyttade till Sundsberg karaktäriserades området av ett flertal brister. Bostadsområdet bestod av en grupp hus som växte fram mitt i en åker. De första invånarna upplevde området som bristfälligt och började tillsammans fylla den lediga tiden med små fester och annat umgänge. De här första invånarna hade ett tätt umgänge med varandra. Det här första skedet påminner i mångt och mycket om den första tiden i Kortteins Kaukiala, där invånarna hade ett genuint intresse av att lära känna varandra och ordnade gårdsfester och liknande för att råda bot på bostadsmiljöns upplevda tomhet. Många av inflyttarna i Kaukiala hade flyttat in från landsorten, och försökte förverkliga ett socialt umgänge utifrån kanske en till viss mån idealiserad bild av umgänget i landsortsbyn. Det är svårt att på basis av det här intervjumaterialet uttala sig om vilka kulturella värderingar de första invånarna i Sundsberg bar på. Det första umgänget byggde på en vilja att lära känna och umgås med sina grannar, vilket inte nödvändigtvis byggde på önskan om att bygga upp någon förlorad landsortsgemenskap. Vanligaste orsaken till att man sökte sig till Sundsberg var som sagt att man sökte en större bostad, och många av flyttade från huvudstadsregionens inre områden. Det här behöver förstås inte betyda att de inte för den skull bar på inneboende ideal om landsortsbyns täta gemenskap.

När Sundsberg växte och mera människor flyttade in valde de första invånarna att formalisera gemenskapen genom att grunda invånarföreningen. Genom den här kunde evenemang ordnas för flera människor och området fick en form av intressebevakare i kontakten med byggföretaget och kommunen. Samtidigt verkade föreningen också fungera som ett sätt för de första invånarna att hålla ihop då området växte, även om det så här initialt inte var frågan om någon sluten grupp. Åke Daun (1974) såg föreningsverksamheten som en modern version av de samarbetsrelationer som fanns i gamla bondesamhällen. Det här stämde kanske i viss mån för Sundsbergs del, men omvänt jämfört med Daun. Det vill säga invånarföreningen fungerade främst för att ordna erbjuda fritidsaktiviteter för invånarna och i andra hand för att samarbete kring frågor som gällde området. På senare år verkar den dock ha utvecklats mera mot att bli en intressebevakare.

I och med att området växte fick också andra gemenskaper, som till exempel de som uppstått kring bostadsbolag eller kring olika klubbar, en större betydelse. Det här kan liknas vi det som skedde i Kaukialas andra skede. I motsats till Kaukiala så framkom det inte i mitt intervjumaterial att Sundsberg skulle präglas av den nyfikenhet och hårda sociala kontroll som blev så problematisk i den första. Det är dock inte helt och hållet entydigt, i och med att en av respondenter beskrev att det förekommer en del skvaller på området. Men också hon verkade inte uppleva det som något betungande i sin vardag. De flesta respondenterna beskrev en väldigt lätt grannskapsgemenskap där du själv kan välja om du vill delta eller inte, och valet att delta är lika respekterat som att inte delta. Det här kan både gälla att delta i någon av invånarföreningens verksamheter eller att umgås med närmsta grannen. Snarare visar det här på den form av gemenskap som Rahunen beskriver, det vill säga att invånarna kan mera selektivt välja med vem de umgås och på vilket sätt. Det här betyder förstås också att socialt umgänge inte behöver vara öppet och tillgängligt för alla, eftersom du kan väljas bort. Den här formen av kontakter drar paralleller både till Simmels (2006) kalkylerande storstadsbor och Gans (1972a) kvasi-primära kontakter.

Trots att kontrollen inte var av den hårda karaktären som Kaukiala, förekom det ändå en del kontroll på området. Invånarna följde med främmande bilar på gatan och håll koll på barnen gjorde och så vidare. Den här kontrollen verkade dock inte vara primärt negativ,

trots att det också hände att man förfasade sig över grannens bestyr, utan den verkar ha mera gemensamt med Sampsons (2012) kollektiva förmåga. Det vill säga den finns delade förväntningar på området kring kontroll, och genom den här tilliten uppstår det en känsla av social gemenskap. Tillit och trygghet var en återkommande beskrivning av gemenskapen på området. En förutsättning för det här är att området hålls någorlunda homogent, eller åtminstone måste det finnas värderingar att dela. Det var mycket vanligt att mina respondenter betraktade området som väldigt homogent eller beskrev att de andra invånarna delade deras värdegrund. Den här undersökningen begränsade sig dock endast till ett område i Sundsberg, och det antydde i en del av intervjuerna att nyinflyttade på till exempel det andra området inte hade samma värderingar.

I och med att området växt har det också byggts olika sorters boende. De bostäder som byggts på det andra området beskrevs också som mindre och billigare. I mina intervjuer förekom det en del beskrivningar av de som bodde på det här området som okända och mindre aktiva. Att det planeras ett hyreshus på området har också väckt motstånd. En del invånare från det ursprungliga första området har valt att flytta till det nya tredje området. Allt det här är signaler på att Sundsberg håller på att differentieras. Före vi tar upp vad det här kan innebära för Sundsberg är det skäl att ta en tankepaus kring påståendena om det andra områdets invånare. Som Elias (1994) visade i sin studie i Winston Parva är det helt möjligt för en grupp människor att bygga upp en helt främmande bild av en annan men högst likartad grupp människor, eftersom de ses som ett hot mot den livsstil och relativa maktposition som den förstnämnda gruppen byggt upp. Det här betyder att invånarna i Sundsbergs andra område inte nödvändigtvis avviker särskilt mycket från de ursprungliga invånarna. Nu förekommer det inte heller ett sådant direkt avståndstagande som i Winston Parva i Sundsberg, men en viss vi-och-de-uppdelning fanns ändå i intervjuerna. Att området växer har förstås förändrat den gemenskap och livsstil som fanns på området de första åren. Invånarföreningens position på området har också i och med det här förändrats. De här förändringarna kan innebära att nya invånare beskrivs som mindre aktiva trots att det handlar om helt andra faktorer. Dels gör verksamhetens storlek att det kanske inte är lika lätt att aktivera sig i invånarföreningen som då när den byggdes upp, dels gör invånarnas antal att det är lättare med ett mera selektivt umgänge. Det går inte att känna alla på området.

Som sagt finns det en del som tyder på att Sundsberg håller på att differentieras. Frågan är om det här kommer att ge upphov till den form av hävdande av relativ fördel som förekom i Kaukiala. I mitt material uppstod det motstridiga signaler kring det här. Dels beskrevs Sundsberg i en del av mina intervjuer som fritt från avund, dels fanns det en antydning om nybyggarna på tredje området skulle ha stridit just på grund av att en del velat visa relativ fördel. Materialet gav dock starkare stöd för den avundsfria gemenskapen. Men det är också möjligt att den här avundsfria tillvaron bottnar i att de flesta haft det relativt lika på området, och i och med att området differentieras finns det en hotbild mot den här avundsfria tillvaron. Den interna flyttrörelsen på området är stor. De som kan söker sig en större bostad på området om det är möjligt. Eftersom bostäderna ofta säljs innan de ens dyker upp på den allmänna marknaden kan man spekulera i att de flesta nyinflyttare utifrån flyttar till de minsta bostäderna. De som kan flyttare sen vidare till Sundsbergs första område, varpå de som kan flytta därifrån flyttar till Sundsbergs tredje område. Det här kan då leda till en sorts socioekonomisk differentiering på området. Frågan är dock om det uppstår så pass stora skillnader mellan invånare att det skulle ha någon större betydelse. Vi ska återkomma till det här lite längre fram.

Sundsberg är primärt ett område för barnfamiljer. Redan några efter att grunden till de första husen lagts föddes det närmare hundra barn på området. Där utvecklingen i Kortteinsens Kaukiala starkt präglades av traditionella patriarkala koder kring barnfamiljen och också den kris som det här senare ledde till, är det här ingen större hotbild för Sundsberg. Även om Sundsberg knappast är fri från patriarkala strukturer så karaktäriseras snarare invånarnas vardag av den barnorienterade ontologin som Rahunen beskrev. I medelklassfamiljen i Sundsberg arbetar båda vuxna, men också männen beskriver att de deltar kring skötandet av barnen. Dock kvarstår att sandlådegemenskapen främst beskrivs som en gemenskap mellan mammor. Endast en av mina respondenter beskrev vardagen som föräldraledig på området, och därför är bilden knappast komplett. Den bild som hon gav gemenskapen vid sandlådan var att det var svårt att få kontakt med mammor som hon upplevde att hade bott på området längre. I stället byggdes hennes sandlådegemenskap med andra som var relativt nya på området. Det här kan delvis hänga ihop med de mera selektiva sociala relationer som

upprätthålls på området, och också den skepticism som nya invånare bemöts med av ursprungsinvånarna. Den hårt reglerade samvaron som existerade runt sandlådorna i Kaukiala tycktes dock inte förekomma.

Att området kommer ha väldigt relativt många tonåringar inom en snar framtid är klart. Det här uppfattade en del av mina respondenter som ett problem. På basis av det här intervjumaterialet är det rätt svårt att sja om huruvida det faktiskt behöver bli ett problem. De som hade bott på området med tonåringar i familjen beskrev ändå en vardag där också tonåringar upplevde Sundsberg som en betydelsefull miljö. Frågan är kanske snarar om tonåringarna fungerar mera som vuxna än som små barn i den bemärkelsen att bostadsområdet och hemmet är en arena av många andra? Tonåringarna kan också antas ha socialt umgänge i till exempel skolor, eventuella föreningar utanför området, och i diverse digitala miljöer. I en sådan här kontext är det oklart om det faktiskt är ett så stort problem att Sundsberg upplevs erbjuda bristfälligt för tonåringar. Vi vet inte heller förväntningar tonåringarna har på sitt bostadsområde och hur mycket det särskiljer sig från föräldrarnas.

6.1 Den fysiska dimensionen

Eftersom vi vet bland annat från studierna i Hortesmäki och Månsas att bostadsområdets fysiska dimension spelar en roll för det umgänge som uppstår mellan invånarna, är det också viktigt att granska Sundsberg ur det här perspektivet. I Sundsberg ligger bostäderna väldigt nära varandra. Om vi tittar närmare på till exempel Körsbärsvägen där flera av mina respondenter bodde. Där ligger tvåvånings småhus i princip vägg i vägg med varandra längs hela väggen. På andra sidan vägen finns det en likadan rad. Det här betyder att invånarna är tätt omgivna av grannar på åtminstone tre sidor av tomten. Samtidigt har varje bostad ändå en rätt skyddad bakgård.

Det här får flera olika konsekvenser. Bland annat innebär det att kontaktytan till de närmsta grannarna blir rätt stor. Den blir i princip större än i ett höghus i och med att genast du går ut genom dörren så är det inte bara de närmsta grannarna som man kan stöta på, utan risken finns också att man träffar en granne som bor några hus bort. Det här något som också kom fram i intervjumaterialet, det vill säga att en av de första

kontakterna med de andra invånarna helt enkelt hände när någon granne kom fram och hälsade på gatan. Närmiljön för invånarna blir därmed rätt intim. De här skapade vissa friktionssituationer, som Merjas grannes bygge, men på det stora hela var det här inget större problem för invånarna.

Det förekom ändå i viss mån så kallade negativ kontroll, det vill säga att grannarna följde för nära med det privata. Det här tog sig uttryck i och med att det spreds skvaller och liknande. Det här verkade ändå vara ett rätt milt och marginellt fenomen i Sundsberg trots att grannar var så nära varandra. En orsak till det här ligger antagligen i att det verkade råda delade förväntningar på respekt av andras privatliv på området. Invånarna fick som vi redan konstatera själva välja hur intimt man umgicks med sina grannar, och det verkade på alla sätt vara accepterat att också hålla sig för sig eller mera selektivt välja vem man umgås med. Samtidigt möjliggjorde också den egna mera skyddade bakgården, att det fanns en mera skyddad miljö dit man kunde dra sig undan om upplevde att gatan utanför innebar för tät samvaro.

Att området var byggt som det var byggt inverkar också på den gemensamma kontrollen av området som invånarna utövade. Det vill säga den kontroll som var en betydande faktor för områdets upplevda trygghet. I Sundsberg finns det bara en gata som kan betraktas som en genomfartsled, och det är Sundets allé runt vilken området är uppbyggt. Alla de andra vägarna, såsom till exempel Körsbärsvägen, är rätt slutna områden. Redan när jag själv gått på de här vägarna på väg till intervjutillfällena har det känts som om jag rör mig på privat mark. I och med att husen är så nära varandra och nära gatan, blir gatan mera som en delad förlängning av det egna området. Jag tror det här är en mycket viktig aspekt trygghetskänslan för invånarna. De upplever inte bara att de kontrollerar den egna gården och hemmet, utan också gatan utanför är en kontrollerad omgivning för dem. Om de själv inte har fullständig koll på vad som händer på gatan så kan de lita på att en granne har det. Det här leder till de fenomen som invånarna beskriver där barnen kan relativt fritt springa omkring och besöka grannar utan att föräldrarna måste vara ute på gården.

Om vi jämför med uppbyggnaden i Hortesmäki och Månsas, så verkar Sundsberg ha en väldigt gynnsam lösning. I Hortesmäki (Rahunen 2015) fungerade bostaden som ett

sorts skydd mot den yttre världen och den gemensamma innergården var ett område som erbjöd trygghet. Invånarna i Hortsmäki upplevde att dörrarna ut mot gatan möjliggjorde för dem att i viss mån också hålla sig privata. I den här bemärkelsen upplever jag att Sundsberg i viss mån fungerar annorlunda. Den egna bakgården är den privata sfären, medan gatan är mera av ett offentligt rum som alla håller ögonen på. I slutändan är det möjligt att resultatet blir det samma. Invånarna har möjlighet att upprätthålla ett privatliv samtidigt som området genomsyras av en viss kontroll, som i sin tur innebär en trygghet.

Här bör man dock hålla i åtanke att det är fråga om olika sorters områden. Både Hortsmäki och Månsas är kompletteringsbyggen i områden som redan haft höghusbebyggelse, medan Sundsberg byggts upp mitt på en åker. Visserligen ligger Masaby rätt nära Sundsberg, men på det stora hela får Sundsbergarna nog hålla sig för sig själva. Det här blir speciellt tydligt om man jämför med Englunds (2014) bostadsområde i Månsas där bostäderna låg väldigt nära en helt annan boendemiljö i form av våningshus och kommunala hyresbostäder. I den här miljön upplevde invånarna varken att den egna gården eller gatan utanför var en trygg miljö.

6.2 Spelar differentieringen någon roll?

Som vi redan har konstaterat sker det en form av differentiering i Sundsberg och det är antagligen något som kommer i viss mån att fortgå. Jag argumenterar för att det nödvändigtvis inte behöver bli ett problem för Sundsberg. Trots att den initiala gemenskapen i Sundsberg karaktäriserades av ett tätt umgänge, så genomsyras ändå de sociala kontakterna av ett mera urbant förhållningssätt. I viss mån handlar det om Georg Simmels (2006) reserverade och kalkylerande storstadsinvånare. Där Simmel såg att det reserverade förhållningssättet kunde erbjuda en frihet och frigörelse från det traditionella samhällets band, kan vi också tänka oss att det här erbjuder Sundsberg en frihet från de starka traditionella band som blev Kaukialas fall. Mina respondenter beskriver också en väldigt lätt gemenskap med sina grannar som påminner om det sällskapliga umgänget som var en del av det mera kalkylerade förhållningssättet som Simmel (Noro 1991) beskrev. Det är ett umgänge inom samma sociala skikt där den samhälleliga och finansiella positionen lämnas utanför, och man berör inte det allra

personligaste. Härmed uppstår inget tungt bindande kollektiv utan gemenskapen förblir lätt och fri (ibid., 48). Visserligen uppstod det också närmare vänskapsband mellan en del invånare i Sundsberg, men det betyder inte att de här nödvändigtvis gick alltför långt in på det personliga. Seija som var den av mina respondenter som hade de närmsta kontakterna med sina grannar beskrev dem på följande sätt:

"Jag skulle säga att de här har blivit nära människor till oss, men förstås har vi de riktiga hjärtevännerna... att de bor nog någon annanstans för oss. Men verkligt viktiga människor är de här." Seija (min översättning)

Den täta samvaron som fanns mellan de första invånarna fick en annan karaktär i och med att det flyttade flera invånare till området och började differentieras. Både för de gamla och nya invånare har mindre sociala grupper fått en större roll. Det vill säga man kan ha när vänskapsband med sina närmsta grannar, eller så umgås man med medlemmar i någon klubb. Men det som blev tydligt i mitt intervjumaterial är att de flesta ändå har någon form av vänskapsband på området, vilket tyder på att den här formen av samvaro ändå blivit en del av vardagslivet. Det här trots att området differentierats.

Utgående från det här kan man dra vissa slutsatser om att det mera reserverade förhållningssättet också innebär att området klarar bättre av förändringar. Då invånarna mera selektivt kan välja med vem och hur de umgås, så uppstår inte de problem som präglade Kaukiala på samma sätt. Jag vill dock argumentera för att den kollektiva förmågan är relativt viktig för det här förhållningssättet. I ett område utan tillit blir det antingen väldigt viktigt att bygga upp intima kontakter med andra invånare, eller så undviker man att bygga upp några kontakter alls. Jag vill påstå att utan den tillit som kontrollen skapade så uppstår inte heller den frihet som möjliggjorde invånarnas selektiva umgänge.

I och med att bostadsstrukturen på området också är relativt homogen, betyder det att Sundsberg knappast kommer att se en kraftig socioekonomisk differentiering. Nya invånare gallras redan i och med att inköpspriset för en bostad är relativt högt. Trots en differentiering så hålls ändå området någorlunda homogent. I och med att den för tryggheten viktiga kollektiva förmågan bygger på att det finns delade värderingar om

kontroll, så är det relativt viktigt att det finns en viss likriktning bland invånarna. Här är det dock viktigt att inflika att det planerade hyreshuset på området knappast kommer att ha någon sådan stor inverkan på området att det här blir ett problem.

7. Sammanfattning och diskussion

I inledningen presenterades några av de flertal flyttrörelser som formar och differentierar Helsingforsregionen. Orsakerna är flera, men vi kan lyfta fram några förklaringsmodeller. Vi har dels den planläggningspolitiken som i viss mån verkar skapa områden där människor inte önskar bo i regionens inre delar, och vi har dels informationssektorn som växte fram runt millennieskiftet i de västra delarna av regionen. Studier har visat att en majoritet av invånarna önskar bo i ägandebostad och i småhus, och det har också visat sig att invånare som bor i den så kallade småhusringen i regionens kranskommuner trivs bättre med sitt boende (Kortteinen et al. 2005a; Tuominen 2014). Vi har därför tittat närmare på Sundsberg småhusområde i den västra kranskommunen Kyrkslätt. På pappret ser det ut som ett område som uppfyller många av de önskemål som invånarna i Helsingforsregionen har om sitt boende: det är naturnära, det småhusbetonat och det är lugnt och tryggt. Det är också ett område som i både medier och marknadsföring beskrivits som väldigt lycklig och levande grannskapsgemenskap.

När vi närmat oss Sundsberg har vi haft skeendena i Matti Kortteinens (1982) Kaukiala i färskt minne. Precis som Sundsberg var Kaukiala ett nytt bostadsområde där många av invånarna var i början av sin socioekonomiska bana. Kaukiala upplevde också en inledande god gemenskap mellan grannar. Men efter att invånarna i Kaukiala började klara sig olika bra uppstod det en social dynamik byggd på tävlan och jämförelse. Den här dynamiken bottnade delvis i allt för intima kontakter mellan invånarna, och den resulterade slutligen i att gemenskapen föll samman. På basis av de intervjuer jag har gjort har jag inte funnits stöd för att Sundsberg går en liknande utveckling till mötes.

Sundsberg har under sin korta existens haft en kraftig tillväxt och redan genomgått en viss förändringsprocess, men som i mångt och mycket verkar utgöra en trivsam boendemiljö för dess invånare. Intervjumaterialet gav en bild av en inledande tät gemenskap som efterhand, i och med att området växt och differentierats, omvandlats till mindre och något mera selektiva gemenskaper. Området karaktäriseras av ett urbant mera reserverat förhållningssätt som dels gör att invånarna kan mera välja hur och med vem de umgås, och dels att det finns en större respekt för människors privatliv. Det

tyder på att det är det här förhållningsättet som möjliggjort att bostadsområdet relativt bra klarat av den stora tillväxt som skett. Det finns som sagt signaler som visar på att Sundsberg upplevt en viss differentiering. Den här har dock varit mildare än den som uppstod i Kaukiala, och invånarnas mera reserverade förhållningssätt verkar innebära att samma sorts sociala dynamik inte uppstår. I stället verkar den starka inledande gemenskapen i Sundsberg utvecklats mot att det uppstår mindre vänskapskretsar som blir en del av det vardagliga livet på området.

Man kan argumentera för att det här utgör ett mera urbant förhållningssätt jämfört med det som uppstod i Kaukiala. Det går till exempel att dra paralleller från det reserverade förhållningssättet som invånarna Sundsberg uppvisade till Georg Simmels (Simmel 2006, Noro 1991) kalkylerande storstadsbor. Simmel beskrev stadsbon som en människa som håller en kalkylerande distans till andra invånare. Det här ledde till nya sociala former som det sällskapliga umgänget där det alltför personliga lämnas utanför. Jag upplever att den lätta samvaro som många av mina respondenter beskrev är av samma natur som Simmels sällskapliga umgänge.

I motsats till Kaukiala hade många av invånarna flyttat från stadsområden till Sundsberg. Det här betyder att de troligen också bär på de kulturella värderingar som är kopplade därtill. Herbert Gans (1972a) visade att inflyttarna till Levittown inte genomgick några större kulturella förändringar i och med flytten till förorten, och det samma kan antas gälla för invånarna i Sundsberg. Mera allmänt kan kontakten mellan Sundsbergarna beskrivas som de kvasi-primära kontakter som Gans använde för att beskriva umgänget i de förorter han undersökte. Det vill säga kontakter som är starkare än sekundära kontakter men mera reserverade än primära kontakter. En del kontakter var förstås starkare och andra svagare, men på ett generellt plan verkade de vara kvasi-primära till naturen.

Det står ändå rätt klart att det finns en levande gemenskap i Sundsberg, men det är inte den enda gemenskapen för invånarna i Sundsberg. Om man vill placera den här studien i debatten kring gemenskapens (jfr Wellman & Leighton 1979) varande eller icke-varande, upplever jag att Sundsberg följer det mönster som Guest och Wierzbicki (1999) beskrev gällande den medlande gemenskapen. I den medlande gemenskapen

upprätthålls band både till det egna grannskapet och till gemenskaper utanför grannskapet, men grannskapet blir en viktigare arena än i den så kallade befriade gemenskapen.

Områdets homogena befolkningsstruktur har också visat sig vara av stor betydelse för att möjliggöra gemenskapen på området. Sampson (2012) använder sig av termen kollektiv förmåga för att beskriva den form av sociala band som bygger på delade förväntningar på social kontroll. På basis av intervjumaterialet uppstår bilden av att kollektiva förmågan är stark i Sundsberg. Det betyder att det finns invånarna har delade förväntningar och värderingar, som förutsätter att alla håller området tryggt. Den här tilliten till att grannen håller koll på gatan utanför, ger invånarna i Sundsberg en känsla av trygghet. Eftersom invånarna inte behöver bygga intima band för att skapa trygghet, föreslår jag att det är den här tilliten som i förlängningen möjliggör det mer selektiva och artigt reserverade sätt på vilket invånarna umgås.

Den här senare aspekten bygger på att det ändå finns vissa delade värderingar bland invånarna, och det handlar trots differentiering ändå om en väldigt homogen befolkning. Redan Åke Dauns (1974) studier i Vårberg i Sverige på 70-talet visade på en starkare sammanhållning i de mera homogena radhusen jämfört med den mera blandade befolkning i hyreshusen på området. Jag upplever att på basis av de intervjuer jag gjorde i Sundsberg att områdets homogena sammansättning spelat en rätt avgörande roll för att området upplevs som trivsamt bland de som bor där. Pahkasalo & Suoniemies (2005) intervjustudie bland de första inflyttarna till området visade att befolkningsstrukturen spelade en roll för en del av dem, och Santavuoris (2009) studie ger stöd för tanken att människor som vill bos småhusområden vill bo tillsammans med människor som är likadana som de. Det vill säga många av invånarna i Sundsberg har antagligen sökt sig till området för att komma bort från de mera blandade förhållanden som råder i andra områden. De har haft de ekonomiska möjligheterna att rösta med fötterna. Det här blir ganska tydligt också i motståndet mot hyreshuset som byggs på området. Trots att huset antagligen kommer att ha en väldigt liten effekt på områdets befolkningsstruktur så ses det som ett hot mot den etablerade sammanhållningen och tryggheten på området.

Lyft till ett större perspektiv blir det här problematiskt när man granskar det planläggningsparadigm som vi lyfte upp i inledningen, det vill säga social blandning. Tuominen (2014) visade att tätt höghusboende, hyresboende, och ogynnsamma sociala kontexter såsom upplevda olikheter med grannar och dåliga kontakter med dem, påverkar trivseln i ett område negativt. Det tyder alltså på, vilket också den här forskningen stöder, att människor trivs sämre i en urban miljö. I och med att Helsingforsregionen fortsätter att växa kommer det här att bli en utmaning. Det går ändå att dra vissa lärdomar från Sundsberg. Eftersom homogeniteten visat sig vara av en betydande faktor för åtminstone den upplevda tryggheten på området, så tyder det på att social blandning inte är särskilt lyckat för trivseln på ett område. De här i sig är problematiskt eftersom paradigmatets mål att hålla regionens sociospatiala skillnader låga kan anses vara eftersträfvansvärd. Men eftersom en del kan välja att rösta med fötterna såsom Sundsbergarna har gjort, så motverkar delvis metoden det här målet.

Det är viktigt att man kan skapa ett utrymme där en grupp kan känna sig trygg. En grupp behöver ett utrymme som de har kontroll över, vilket också kom fram i Rahunens (2015) avhandling. För de invånarna jag talade med i Sundsberg utgjorde närmiljön en trygg omgivning, vilket också det faktum att det saknades större genomfartsleder bidrog till. Det bör alltså finnas en delad värdegrund och ett skyddat område som invånarna upplever att de har kontroll över. Huruvida det här är möjligt att förverkliga i en höghusmiljö närmare Helsingfors centrum förblir öppet. Kompletteringsområdena som beskrevs i Englunds (2014) och Rahunens (2015) områden är försök på att skapa lösningar på de här problemen. Hittills tycks dock resultaten vara varierande. Här finns fortfarande behov av vidare studier.

Många av de jag intervjuade uttryckte en oro över att områdets många barn snart skulle bli tonåringar. Det här materialet och den här avhandlingen öppnar dåligt upp hur känslig gemenskapen i områden som Sundsberg är inför dylika demografiska förändringar. En av de häftigaste förändringarna är när barn övergår växer upp till tonåringar, och i Sundsberg handlar det om väldigt många inom kort framtid. Det är möjligt att barnens och tonåringarnas förväntningar på det egna bostadsområdet inte avviker i någon betydande bemärkelse, och att det nödvändigtvis inte uppstår några

konfliktsituationer. Också det här är något som med fördel kunde öppnas upp i vidare studier.

8. Litteratur

Alasuutari, P. (1999) Laadullinen tutkimus. Vastapaino. Tammerfors.

Broberg, A. (2008) Valikoiva muuttoliike Uudellamaalla. Uudenmaan liiton julkaisu. E 97. Helsingfors.

Delanty, G. (2003). Community. Routledge. London.

Durkheim, E. (1964). The Division of Labor in Society. The Free Press. New York.

Elias, N. & Scotson, J. L. (1994) The Established and the Outsiders. Först publicerad 1965 av Frank Cass & Co. Ltd. Sage Publications Ltd. London.

Eliasson-Lappalainen, R. & Szebehely, M. (2008) Vardagslivsforskning. I: Meeuwisse, A., Swärd, H., Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K. (red) Forskningsmetodik för socialvetare. Bokförlaget för natur och kultur. Stockholm.

Engle Merry, S. (2002). Urban Danger: Life in a Neighborhood of Strangers. I Gmelch, G. & Zenner, W. P. Urban Life: Readings in the Anthropology of the City. Fourth Edition. Waveland Press. Illinois.

Englund, K. (2014). Fyysisesti lähellä, sosialisesti kaukana: Sosiaalisen sekoittamisen haasteet – tapaustutkimuksena täydennysrakentamiskohde Helsingin Maunulassa. Pro gradu-avhandling. Statsvetenskapliga fakulteten, Helsingfors universitet.

Forrest, R. & Kearns A. (2001). Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood. Urban Studies, Vol 38, No. 12, 2125–2143.

Galster, G. (2001). On the nature of neighbourhood. Urban studies, Vol. 38, No. 12, 2111–2124.

Gans, H. (1972a). Urbanism and Suburbanism as Ways of Life: A Re-evaluation of Definitions. I Gans, H. People and plans. Abridged Edition. Penguin Books. London.

Gans, H. (1972b). Planning and Social Life: Friendship and Neighbour Relations in Suburban Communities. I Gans, H. People and plans. Abridged Edition. Penguin Books. London.

Glaser, B. & Strauss, A. (1967) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Aldine De Gruyter. New York.

Granovetter, M. S. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, Vol. 78, No. 6, pp. 1360-1380.

Guest, A. & Wierzbicki, S. (1999). Social Ties at the Neighborhood Level: Two Decades of GSS Evidence. *Urban Affairs Review*, Vol. 35, No. 1, 92–111.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008) *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki university press. Helsingfors

Jaakola, A. & Vaattovaara, M. (2002). Helsingin seudun kasvun logiikka vuosituhannen taitteessa. I Keskinen, V., Tuominen, M., & Vaattovaara, M. (red.) *Helsinki – pohjoinen metropoli*. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsingfors.

Kanninen, v. & Bäcklund, P. (2002). Metropolin reunalla – havaintoja jälkiesikaupungillisesta elämästä. I Keskinen, V., Tuominen M. & M. Vaattovaara (red.). *Helsinki – pohjoinen metropoli*, 243–265. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsingfors.

Kauppinen, T. M., Kortteinen, M. & Vaattovaara, M. (2011). Unemployment During a Recession and Later Earnings: Does the Neighbourhood Unemployment Rate Modify the Association? *Urban studies*, Vol. 48, No. 6, 1273–1290.

Kortteinen, M. (1982). *Lähiö – Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsingfors.

Kortteinen, M., Elovainio, M. & Vaattovaara, M. (2006). Asuinolot ja niiden kehitys Helsingin kunnallisissa vuokrataloissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (2006):1.

Kortteinen, M., Tuominen, M. & Vaattovaara, M. (2005a). Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005):2.

Kortteinen, M. & Vaattovaara, M. (1999). Huono-osaisuus pääkaupunkiseudulla 1980- ja 1990-luvuilla. Käännepöytä kaupunkiseudun kehityksessä? TERRA 111 (3), 133–145.

Kortteinen, M., Vaattovaara, M. & Alasuutari, P. (2005b). Eliitin eriytymisestä pääkaupunkiseudulla. Yhteiskuntapolitiikka 70 (2005):5.

Kvale, S. (2009) Den kvalitativa forskningsintervjun. Studentlitteratur. Lund.

Laakso, S., Halme, T., Kilpeläinen, P., Loikkanen, H.A. & Vaattovaara, M. (2005). Kirkkonummen kunnan muttoliiketutkimus. Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja B52.

Luomanen, J. (2010). Straussilainen grounded theory – menetelmä. I: Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (red) Haastattelun analyysi. Vastapaino. Tammerfors.

Lönnqvist, H. (2002). Kunnat kilpasilla – mitä tekee Helsinki? I Keskinen, V., Tuominen, M., & Vaattovaara, M. (red.) Helsinki – pohjoinen metropoli. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsingfors.

Noro, A. (1991). Muoto, moderniteetti ja 'kolmas'. Tutkijaliitto. Jyväskylä.

Noro, A (1996). Georg Simmel – muotojen sosiologiasta moderniteetin diagnoosiin. I Gronow, J., Noro, A. & Töttö, P. Sosiologian klassikot. Gaudeamus. Helsingfors.

Pahkasalo, K. & Suoniemi, M. (2005). Sundsberg – yhteisöllisyyttä ja luonnonrauhaa. I Vaattovaara, M. & Vuolteenaho, J. (red.) Asumisen uudet onnelat? Raportteja Espoosta 1/2005.

Pietilä, I. (2010). Vieraskielisten haastattelujen analyysi ja raportointi. I: Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (red) Haastattelun analyysi. Vastapaino. Tammerfors.

Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon & Schuster. New York.

- Rahunen, J. (2015). Lapset ja sosiaalisen elämän muototumisen logiikka kaupunkimaisella pientaloalueella. Pro gradu-avhandling. Statsvetenskapliga fakulteten, Helsingfors universitet.
- Sampson, R. J. (2012). The great American city: Chicago and the enduring neighborhood effect. The University of Chicago Press. Chicago.
- Santavuori, M. (2009). Asumistoiveet pääkaupunkiseudulla: kulttuurinen näkökulma. Pro gradu-avhandling. Sociologiska institutionen, Helsingfors universitet.
- Savage, M., Warde, A. & Ward, K. (2003). Urban Sociology, Capitalism and Modernity. Palgrave Macmillan. Basingstoke.
- Sennett, R. (2012). Together: The Rituals, Pleasures and Politics of Cooperation. Allen Lane. London.
- Simmel, G. (2006). Suurkaupunki ja moderni elämä: Kirjoituksia vuosilta 1895–1917. Finsk översättning Tiina Huuhtanen. Gaudeamus. Helsingfors.
- Skjævland, O. & Gärling, T. (1997). Effects on interactional space on neighbouring. *Journal of Environmental Psychology* 17, 181–198.
- Stafford, M., Bartley, M., Sacker, A., Marmot, M., Wilkinson, R., Boreham, R., & Thomas, R. (2003). Measuring the social environment: social cohesion and material deprivation in English and Scottish neighbourhoods. *Environment and Planning A*, 35(8), 1459-1476.
- Tuominen, J. (2014) Asumistyytyväisyys Helsingin seudulla. Pro gradu-avhandling. Statsvetenskapliga fakulteten, Helsingfors universitet.
- Töttö, P (1996). Ferdinand Tönnies – Gemeinschaft ja Gesellschaft. I Gronow, J., Noro, A. & Töttö, P. Sosiologian klassikot. Gaudeamus. Helsingfors.
- Vaattovaara, M. (2011). Change of Urban Structure in the Helsinki Region. *Quarterly* 3/2011. Helsingfors stad faktacentralen.

Vaatovaara, M. & Kortteinen, M. (2003). Beyond Polarisation versus Professionalisation? A Case Study of the Development of the Helsinki Region, Finland. *Urban Studies*, Vol. 40, No. 11, 2127–2145.

Veijola, S (2005). Turistien yhteisöt. I Hautamäki, A., Lehtonen, T., Sihvola, J., Tuomi, I., Vaaranen, H. & Veijola, S. *Yhteisöllisyyden paluu*. Gaudeamus. Helsingfors.

Wellman, B. & Leighton, B. (1979). Networks, neighborhoods, and communities: Approaches to the Study of the Community Question. *Urban Affairs Quarterly*, Vol. 14, No. 3, 363–390.

Wilson-Djoenges, G. (2000). An exploration of sense of community and fear of crime in gated communities. *Environment and behavior*, Vol. 32, No. 5, 597–611.

Wirth, L (2002). *Urbanism As a Way of Life*. I Gmelch, G. & Zenner, W. P. *Urban Life: Readings in the Antropology of the City*. Fourth Edition. Waveland Press. Illinois.

Webbadresser

Statistikcentralen – Befolkningsstruktur tabeller:

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/?tablelist=true

Hämtad den 2 november 2015.